

İSTANBUL BİLGİ ÜNİVERSİTESİ
LİSANSÜSTÜ PROGRAMLAR ENSTİTÜSÜ
HUKUK YÜKSEK LİSANS PROGRAMI

RİSK ALTINDAKİ ÇOCUKLARA YÖNELİK ÖNLEME VE TOPLUM
DESTEKLİ POLİSLİK UYGULAMALARI

Sevim KAHRAMAN
116614034

Doç. Dr. Galma AKDENİZ

İSTANBUL
2022

Risk Altındaki Çocuklara Yönelik Önleme ve Toplum Destekli Polislik
Uygulamaları
Prevention and Community Policing Practices for Children at Risk

Sevim KAHRAMAN
116614034

Tez Danışmanı: Doç. Dr. Galma AKDENİZ
İstanbul Bilgi Üniversitesi

Jüri Üyeleri: Doç. Dr. Seda KALEM BERK
İstanbul Bilgi Üniversitesi

Dr. Öğr. Üyesi Burcu ZENGİN ÖZKÜÇÜKPARLAK
Kırklareli Üniversitesi

Tezin Onaylandığı Tarih : 27.09.2022
Toplam Sayfa Sayısı : 67

Anahtar Kelimeler (Türkçe)

- 1) Toplum destekli polislik
- 2) Çocuk suçluluğunu önleme
- 3) Risk faktörleri
- 4) Çocuk suçluluğu
- 5) Damgalama

Anahtar Kelimeler (İngilizce)

- 1) Community policing
- 2) Juvenile delinquency prevention
- 3) Risk factors
- 4) Child delinquency
- 5) Labeling

İÇİNDEKİLER

İÇİNDEKİLER	iii
KISALTMALAR	v
ŞEKİL LİSTESİ.....	vi
TABLO LİSTESİ.....	vii
ÖZET.....	viii
ABSTRACT.....	ix
GİRİŞ	1
BİRİNCİ BÖLÜM	2
ÇOCUK SUÇLULUĞUNA GENEL BAKIŞ.....	2
1.1 DAMGALAMA TEORİSİ.....	2
1.2 ÇOCUK ve ÇOCUK SUÇLULUĞU KAVRAMLARI.....	6
1.3 ÇOCUK SUÇLULUĞUNUN SEBEPLERİ	8
1.4 TÜRKİYE'DE ÇOCUK SUÇLULUĞU.....	10
İKİNCİ BÖLÜM.....	16
SUÇ ÖNLEMeye YÖNELİK YAKLAŞIMLAR.....	16
2.1 ÇOCUK SUÇLULUĞUNU ÖNLEMENİN ÖNEMİ	16
2.2 ÇOCUK SUÇLULUĞUNU ÖNLEMeye YÖNELİK ÇALIŞMALAR ...	21
ÜÇÜNCÜ BÖLÜM	25
TOPLUM DESTEKLİ POLİSLİK	25
3.1 DÜNYADA TOPLUM DESTEKLİ POLİSLİK	25
3.2 TOPLUM DESTEKLİ POLİSLİĞİN KAVRAMSAL ÇERÇEVESİ	27
3.3 TOPLUM DESTEKLİ POLİSLİK UYGULAMALARI.....	31
3.4 TÜRKİYE'DE TOPLUM DESTEKLİ POLİSLİK	34
3.4.1 Toplum Destekli Polisliğin Arka Planı ve Gelişimi	34
3.4.2 Toplum Destekli Polislik Uygulamaları	37
3.4.3 Çocuk Suçluluğunu Önlemeye Yönelik Toplum Destekli Polislik Uygulamaları	39
3.4.4 Uygulamalarının Değerlendirilmesi	41
3.4.5 Uygulamalara İlişkin Eleştiriler ve Öneriler.....	43
SONUÇ.....	46

KAYNAKÇA.....	52
---------------	----

KISALTMALAR

TDP: Toplum Destekli Polislik

TUIK: Türkiye İstatistik Kurumu

ŞEKİL LİSTESİ

Şekil 1: Yıllara Göre ocukların Dahil Olduğu Olay Sayısı

TABLO LİSTESİ

Tablo 1: İsnat Edilen Suç Türü ve Cinsiyete Göre Güvenlik Birimine Gelen veya Getirilen Çocukların Karıştığı Olay Sayısı

ÖZET

Bu çalışmada damgalama teorisi üzerinden, damgalamanın kişinin hayatında sebep olduğu döngü açıklanmış, önleme konusunun öneminden bahsedilmiş, önleme programlarının temelini oluşturan çocukların suçla ilişkilenebilmesine sebep olan risk faktörleri ve toplum destekli polislik yaklaşımı ele alınmıştır. Risk altındaki çocukların suça sürüklenmesinin önlenmesi için uygulanan programlar ve toplum destekli polisliğin önlemedeki etkisi anlaşılmaya çalışılmıştır.

Çalışmada, risk altındaki çocukların suçla ilişkilenebilmesinin önlenmesi amacıyla pek çok farklı ülkede, farklı önleme programlarının yürütüldüğü anlaşılmıştır.

Çalışmanın sonucunda programların suç önlemede etkili olabildiği, yanı sıra toplum destekli polislik uygulamalarının da çocuk suçluluğunu önlemeye katkı sunduğu söylenebilir. Uygulamaların etkili olmasında çocuk suçluluğunun bütünsel olarak, multidisipliner bir yaklaşımla ele alınması gerektiği düşünülmektedir. Uygulamalarda, çocuğun ilişkide olduğu okul, aile gibi tüm paydaşları güçlendirmenin önlemeye katkı sağlayacağı öngörülmektedir. Diğer yandan, toplum destekli polislik uygulamalarının etkisinin artırılmasında öncelikli olarak yaklaşımın benimsenmesinin, yanı sıra vatandaşa iyi anlatılmasının önemli olduğu, vatandaş katılımının etkiyi artırmada önemli bir yeri olduğunu olacağı sonucuna varılmıştır.

Anahtar Kelimeler: toplum destekli polislik, çocuk suçluluğunu önleme, risk faktörleri, çocuk suçluluğu, damgalama

ABSTRACT

In this study, the cycle caused by stigmatization in one's life is explained through labeling theory, the importance of prevention is mentioned, the risk factors that cause children to be associated with crime, which is the basis of prevention programs, and the community-supported policing approach are discussed. The effect of assisted policing on prevention has been tried to be understood.

As a result of the study, it can be said that the programs can be effective in preventing crime. Further, it is possible to conclude that community policing practices contribute to the prevention of juvenile delinquency. At the same time, it is demonstratively clear that juvenile delinquency should be handled holistically and with a multidisciplinary approach in order for the practices to be effective. In practice, it is expected that empowerment of all stakeholders, such as the educational institutions and family that the child is associated with, will contribute to prevention. On the other hand, it is concluded that in increasing the impact of community-supported policing practices, it is important to adopt the approach as a priority, as well as to explain it well to the citizens, and that citizen participation will be effective in increasing the effect.

Keywords: community policing, juvenile delinquency prevention, risk factors, child delinquency, labeling

GİRİŞ

Çocuk suçluluğu geniş çaplı toplumsal bir problemdir. Çocukların neden suç ile ilişkilendiği konusunda pek çok teori geliştirilmiş, risk faktörleri tanımlanmış ve suçun nasıl önlenebileceği konusunda pek çok çalışma yapılmıştır.

Bu çalışmanın amacı, damgalama teorisi bağlamında kişiyi, çocuğu damgalamanın onun hayatında sebep olduğu döngüyü aktarmak, bu bağlamda suç önlemenin önemine dikkat çekmek ve bu çerçevede suç önlemede Toplum Destekli Polislik yaklaşımının çocuk suçluluğunu önlemeye katkısını tartışmaktadır.

Çalışma çocuk suçluluğunun güncel durumunu, önlemeye dair yaklaşımları ve toplum destekli polislik uygulamalarının katkısını Türkiye bağlamında da ele alacaktır.

Çalışmayla, multidisipliner olarak ele alınması öngörülen suç olgusunun, çocuk hakları perspektifiyle hak temelli ve toplumsal fayda yaklaşımı benimsenerek değerlendirilmesinin alana katkı sunacağı düşünülmektedir.

BİRİNCİ BÖLÜM

ÇOCUK SUÇLULUĞUNA GENEL BAKIŞ

1.1 DAMGALAMA TEORİSİ

Suç, ceza hukukunda yasanın cezalandırdığı davranış olarak tanımlanır ancak suç olgusu çok yönlü ve çok katmanlıdır (Yavuzer, 2021). Suçun yalnızca hukuki tanımını yapmak ve suç olgusunu bu bağlamda değerlendirmek konuyu ele alış biçimimizi sınırlandırır. Zira toplumun suç olarak nitelediği fiiller, ahlaki değerler, toplumsal kabuller ve dini anlayışla doğrudan etkilidir (Marshall, 1999). Bu nedenle, farklı disiplinlerden bilim insanları, suçun açıklanmasına ilişkin birçok teori geliştirmiştir (Bilgiç, 2012).

Suç olgusunu anlamaya ilişkin çalışmalar 18. yüzyılda başlamış, suç o dönem fizyolojik anomali, akıl hastalığı, yoksulluk gibi tek bir değişken üzerinden anlaşılmaya çalışılmıştır (İçli, 2001). Yirminci yüzyılın başlarından bu yana, suç teorileri, suça sebep olan biyolojik ve psikolojik sebepleri anlama yaklaşımından uzaklaşmış, bireyin içinde bulunduğu fiziki ve sosyal çevrenin suça etkisi üzerinde durmaya başlamışlardır (Zembroski, 2011).

Geleneksel suç teorileri kişilerin neden suç ile ilişkilendiğini anlamaya çalışmıştır. Bu teorilerin aksine; *toplumsal tepki perspektifi* olarak da adlandırılan; damgalama teorisi, suç olgusunu, toplumun suça ve suç ile ilişkilendirilmiş kişilere olan tutumunun belirlediğini söylemektedir. Teori, toplumsal kuralların nasıl ve kimler tarafından yaratıldığına dikkat çekerek, bu kurallara uymayan, uymayı reddeden kişilerin karşılaştıkları tepkileri, bu tepkiler sonucunda kişinin kendisine bakış açısını ve tüm bunların o kişinin hayatında yarattığı dönüşümü ele alır. Bu teoriye göre, suçla ilişkilendirilerek toplumdan ayrılan kişi, ceza adalet sistemine dahil olduğunda damgalanır, bu damga kişinin toplumla ayrışmasını derinleştirmekte ve nihai olarak kişinin yeniden suçla ilişkilendirilmesine sebep olmaktadır (Dolu, 2015).

Özetle, damgalama teorisine göre suça verilen toplumsal tepkiler ve kurumsal yanıtlar suçu azaltmaz ve önlemez; tam tersine suçlu kimliğini kökleştirir ve daha fazla suç işlemeye yöneltir.

Teori, bu süreçteki her bir aşamanın bir diğerini doğurduğunu ortaya koyan bir döngüyü anlatmakta, konuyu ilk olarak sapma kavramını, kimlerin, neye göre suçlu olarak tanımlandıklarını sorgulayarak ele almaktadır.

Tüm toplumlar bazı kurallar koyarlar ve bu kurallara uyulmasını zorunlu kılarlar. Bu uyulması zorunlu görülen kurallara uymayanlar, kurallardan sapanlar yani toplum dışı olan kişiler, “haricilerdir”. Bu durumda sapma, alışılmışın dışında olan ya da genel olarak kabul görenden farklı olan şekilde açıklanabilecektir (Becker, 2015). Sapma, toplumun üyeleri tarafından belirlenen ve bu üyeler tarafından tepki ile karşılaşılan davranıştır (Sokullu, 2013). Sapkın davranışlarda bulunmak genellikle kişinin kişilik özelliklerine ya da içinde bulunduğu koşullara bağlıdır. Kişinin sapkın davranmasının kaçınılmaz olduğu düşünülür ve aslında sapkın ve sapkın davranışı belirleyen grubun değerleri, neyi, neden sapkın olarak nitelendirdikleri sorgulanmaz. Oysa farklı toplulukların farklı davranışları sapkın olarak nitelendirdikleri bir gerçektir. Dolayısıyla sapkınlığın tanımının hangi bağlamda neye göre yapıldığı sapkınlık olgusunun ayrılmaz parçalarıdır. Uyulması gereken kuralları toplumsal gruplar belirler. Bu kurallar dışındaki kimi davranışları sapma olarak nitelendirirler ve bu davranışı gerçekleştirenler de sapanlardır. Teoriye göre, toplumda gücü elinde bulunduranlar kuralları da belirlerler. Yaş, cinsiyet, etnik kimlik, ekonomik statü kural koyucu olmak için belirleyici olabilmektedir (Becker, 2015). Güç ve toplumsal rollerin belirleyici olduğu gözetildiğinde, sosyo ekonomik dezavantajlı gençler, azınlık gruplar diğerlerine kıyasla daha sık damgalanırlar (Sokullu, 2013). Anlaşılacağı üzere, *sapma*, *sapkın* ya da *suçlu olma* toplumsal grupların ürettiği, içerikleri onlar tarafından belirlenen olgulardır. Bu belirlenmişliklerin dışında kalanlar yine bu kuralların belirleyicisi tarafından nitelenir dolayısıyla *harici* olmak toplumun kişiye atfettiği bir niteliktir, harici ise bu duruma *maruz* kalandır. Bireyler genellikle bu kuralları ihlal edip sapkın olarak

nitelendiklerinde hayatlarına benzer sapkın davranışlarla devam ederler (Becker, 2015). Döngünün ilk adımı kişinin sapkın olarak damgalanmış olmasıdır.

Mükerrer olarak suç ile ilişkilenen yetişkinler genellikle ilk olarak çocukluklarında yoksulluk, ihmal, arkadaş çevresinin etkisi gibi sebeplerle suçla ilişkilenmişlerdir. Ceza adalet sistemine giren ve sabıka kaydı oluşan çocuğa karşı yaklaşım değişir, kendisinin farklı olduğu hissettirilir. Buna karşı zamanla çocuk da farklı olduğunu içselleştirir, tıpkı kendisinden beklenen gibi davranmaya böylelikle suçlu kariyerini inşa etmeye başlar. *Kötülüğün dramatize edilmesi*¹ olarak tanımlanan bu süreçte, çocuk, topluma uyum sorunu yaşar ve kendisi gibi sorun yaşayanlar ile etkileşime girer. Bu da, çocuğun sağlıksız alışkanlıklar edinmesinin, daha öfkeli ve saldırgan olmasının, başka suç türleri ile ilgili bilgi, becerisinin artmasına sebep olmaktadır (Barmaki, 2017). Etiketlenmenin sebebi olan davranışlar birincil sapma, toplumun bu davranışa verdiği tepki ikincil sapma olarak adlandırılır. Toplumun sapma davranışına tepkileri genellikle davranışı gerçekleştiren kişinin statüsünü değiştirdiğinden ikincil sapma, kişinin kimliğinde, kendini algılama biçiminin değişmesine sebep olmaktadır (Bartollas ve Schmallegger, 2017). Sapkın ya da suçlu olarak damgalanmış birey, kendi kimliğine ilişkin çevresindekilerin inandığı şeye inanma eğiliminde olur. Çevresinden kabul görmediğine ve çevresindekilerle eşit olmadığına dair bir algıya sahip olur, kendisindeki bazı niteliklerin buna yol açtığını düşünür. Gündelik ilişkilerinde olumlu yaklaşımla karşılaşmayan kişi, endişeli, bunalımlı, çevresine düşman bir kişi haline gelebilmektedir (Goffman, 2019). Dışarıdan damgalandıktan sonra içsel olarak da kendisini damgalayan kişi bu sosyal statüyü benimser, kendisi gibi sapma davranışı sergileyen kişileri bulur ve onlara katılır (Atılğan, 2019). Ortak paydası sapkın, suçlu olmak olan bir topluluğun parçası olmak bir kaderbirliğini de beraberinde getirir ve bir alt kültür oluşur. Bu alt kültür içinde başkaca sapkın davranışlar da öğrenilir ve deneyimlenir. Bunların yanı sıra kişi sapkın davranışını gerekçelendirerek meşrulaştırmayı ve kendisi için tehlike oluşturabilecek durumlarda başını beladan kurtarmanın yollarını da öğrenir. Yakalandığı durumda,

¹ İng. “Dramatization of evil” kavramı Frank Tannenbaum 1938’de yayınlanan *Crime and Community* kitabında ilk açıklamıştır (Tannenbaum, 1938, s. 19-20).

kamusal bağlamda da sapkın olarak etiketlenmek sapkınlık kariyerini pekiştir (Becker, 2015).

Becker'in kamusal bağlamda sapkın olarak nitelendirilmesi kişinin suç davranışı sebebiyle kamu kurumları ile ilişkilenebilir. Cezalandırıcı adalet yaklaşımı bireyleri cezalandırırken aslında en temelde kişiyi damgalar ve kişiyi damgalarken o kişinin hayatında onarılması güç sonuçlar da yaratmaktadır.

Goffman'a göre; kapalı kurumlardaki personel kapatılmış kişilere güvenmez, kendisini üstün görür ve öyle davranır. Buna karşı kapatılmış kişi kendisini çaresiz ve suçlu görme eğiliminde olabilmektedir. Kişi, kapalı kurumun doğası gereği sosyal hayatından yoksun, sınırlı fiziki koşullar içinde, özerkliği ve özgür iradesi olmayan bir bireydir. Bütün bunlar kişinin öfkesini artırır, işlediği suç gerektirdiğini sağlar ve maruz kaldığı muameleye misilleme olarak ilk fırsatta yeniden suçla ilişkilenebilir. Kapatılma sürecini deneyimleyen kişinin önceki hayatındaki yetkinliklerini, sosyal becerilerini yitirmesi olağandır ve bu durum kişinin tahliye olduktan sonra yeni bir dünya inşa etmesini güçleştirir. Dış dünyaya uyum sağlayamayan kişinin yeniden suçla ilişkilenebilir ve kapalı kuruma geri gelmesi olasıdır (Goffman, 2015).

Sokullu'ya göre, yasal kurumlar tarafından damgalanmış olmanın kişinin hayatına farklı etkileri olabilmektedir. İlk olarak kişi, hayatının devamında işlenen her suç ile ilgili birincil şüpheli olarak zan altında olur. Bunun sonucunda, kişiye şüpheyle yaklaşılır, iş bulması ve diğer toplumsal kurumlara dahil edilmesi zorlaşır. Mahkûmiyet öncesi hayatındaki sosyal çevresinin desteğini kaybetmesi olasıdır. Bu, kişinin kendisiyle benzer deneyimi olan diğer kişilerle ilişkilenebilir ihtimalini artırabilir dolayısıyla suç ile yeniden ilişkilenebilir olasıdır. Kişi suçlu kimliğini benimser ve hayatına bu kimlikle devam etmesinin kaçınılmaz olduğunu düşünür (Sokullu, 2013).

Damgalamanın kişinin hayatındaki etkisi göz önünde bulundurulduğunda yanı sıra çocukların gelişimleri ve problem çözme becerileri düşünüldüğünde damgalamanın çocuk yaştaki bireyler için yarattığı etkinin daha derin ve çocuk açısından baş edilmesinin güç olduğu düşünülmektedir. Bu nedenle çocukların

damgalanmalarını, çocuk adalet sistemine dahil olmalarını yani suç ile ilişkilenmelerini önlemek hem çocuk hem de toplum açısından önemlidir.

1.2 ÇOCUK ve ÇOCUK SUÇLULUĞU KAVRAMLARI

Kimlerin çocuk olarak nitelendirilebileceği, çocuk haklarının, yetişkinlerin haklarından hangi sebeplerle ve nasıl farklılaştığı tartışma konusudur. Zira çocuk ve çocukluk kavramları çok katmanlıdır, evrensel değildir, yaşanan coğrafyaya, yaşam biçimine ve toplumsal dinamiklere göre farklılaşmaktadır (Turanlı, 2004). Çocukluk, Aydınlanma Çağı ile birlikte kavramsallaştırılmış, öncesi dönemlerde çocukların küçük birer yetişkin olduğu anlayışı benimsenmiştir (Franklin, 1993). Çocuklar, Sanayi Devrimi döneminde ucuz işgücü olarak ve ağır şartlarda çalıştırılmış, çocukların korunması çabaları yirminci yüzyıl başlarında gündeme gelmiştir (Serozan, 2005).

Çocukluk kavramı günümüzde evrensel olarak Çocuk Hakları Sözleşmesi bağlamında ele alınmaktadır. Çocuk Hakları Sözleşmesi'nin 1. Maddesine göre, 18. yaşına kadar her insan çocuktur. Sözleşme çocuğun sağlıklı gelişimine, eğitimine, korunmasına ve kendisini ilgilendiren konulardaki kararlardaki söz hakkının gözetilmesine ilişkin ilke ve yaklaşımları belirlemiştir. Çocuk bu haklara sahip olan bireydir ve haklarının gereklilikleri sözleşmeye taraf devletler tarafından sağlanmalıdır (Öntaş, 2006).

Çocuk suçluluğu kavramı İngiltere'de 1800'lü yılların ikinci yarısında, çocukların çalıştırılmasının düzenlenmesi, ahlak yoksunluğu ve toplumsal düzensizliğin yol açabileceklerinden duyulan endişe, dini ve ahlaki yönlendirmenin yapılabilmesi, ihmalin önlenmesi, hayırseverlik gibi çok çeşitli sebeplerle ortaya çıkmıştır (Ögel, 2014). Yaşanan toplumsal değişimlerin çocukların hayatlarına etkisi üzerine yoğunlaşan yaklaşım ise dünya savaşları, sanayi devrimi sürecinde sosyal ve ekonomik hayattaki değişimlerin yalnızca yetişkinleri değil çocukları da etkilediğinin altını çizmektedir. Gölcüklü (1956), *sosyal afet* olarak nitelendirdiği çocuk suçluluğunun sanayileşme, göç, hayat şartlarının kötülüğü gibi değişimlerin bir sonucu olarak ortaya çıktığını ifade etmiştir. Süreç içinde yaşanan ekonomik

buhranlar ailelerin parçalanmasına sebep olmuş, bu dönemde çocukların hırsızlık, dilencilik gibi suçlarla ilişkilmesi dikkat çekecek ölçüde artmıştır (Fişek, Çiner, ve Akpınar, 2008). Çocuk suçluluğu konusundaki araştırmalar, suçluluğun tüm dünyada artmaya başlamasında İkinci Dünya Savaşı sonrasında yaşanan toplumsal değişimin etkili olduğunu göstermektedir. Bu nedenle, çocuk suçluluğu konusunda çalışmaya olan ilgi 1960'lı yıllarda artmaya başlamıştır (Adams, 1993).

Bireyi suça iten sebepler araştırıldığında çocuk suçluluğunun yetişkin suçluluğundan farklı şekilde ele alınması gerektiği ortaya çıkmıştır (Akyüz, 2012). Konunun nasıl ele alınması gerektiği konusundaki çalışmalara göre, çocuk suçluluğunun yetişkin suçluluğundan ayıran en temel özellik çocukların suçla ilişkilme evresinin ergenlik dönemine denk gelmesidir. Ergenlik dönemi, gencin kendisini ve yaşadığı değişimi sorguladığı, ailesi ve yakın çevresiyle çatıştığı, denge kurmakta zorlandığı bir geçiş dönemidir. Bu nedenle, bu dönemde yaşanan suçla ilişkilme olgusunu, ceza hukukunda yer alan yasayı ihlal eden suçludur mealindeki ifade kapsamında değerlendirmemek gerekir (Yavuzer, 2021). Çocuklar gelişim süreçlerinde kendileri ve kendileri dışındakilerle (örneğin, aile, toplum) çatışmalar yaşamaktadır. Bu çatışmalara bağlı olarak da toplumsal normlara uyum gösteremeyebilirler. Çocukların yaşadıkları bu süreç aslında bir öğrenme sürecidir ve tam da bu nedenle çocuklara çocuk hukukuna konu olan davranışlarına karşı eğitimsel destek verilmelidir. Çocuğun suç ile ilişkilmesi aslında çocuğun çevresine verdiği desteklenme ihtiyacının mesajıdır dolayısıyla çocuk cezalandırılmamalı aksine kendisinin sağlıklı şekilde gelişmesine, toplumla bütünleşmesine olanak sağlayacak destek, eğitim yoluyla verilmelidir (Akyüz, 2012).

Çocuk suçluluğu kavramının ne zaman ve neden ortaya çıktığı ile ilgili üzerinde uzlaşmış bir bilgi olmasa da çocukların gelişimsel olarak yetişkinlerden farklı olduğu, bu nedenle suçla ilişkilendikten sonra yürütülecek süreçlerin yetişkinlerinkinden farklı olması gerektiği ve suçluluğun önlenmesinin gerekliliği konusunda fikir birliği bulunmaktadır.

1.3 ÇOCUK SUÇLULUĞUNUN SEBEPLERİ

Çocukların suç davranışı ile ilişkilmesini tek bir sebep ile açıklamak mümkün değildir. Birden çok faktörün bir araya gelmesi çocuğun riski davranışlarını artırabilir ve suç işlemesine sebep olabilir. Ancak, birden çok risk faktörü taşıyan çocukların tamamı suç işlemez. Risk faktörleri yalnızca olasılığı artırır, suç işleme davranışını kesinleştirmez. Çocuk suçluluğunu sebeplerini anlamak üzere yapılan çalışmaların çoğu ciddi ve büyük suçları konu eder ancak risk faktörleri büyük, küçük fark etmeksizin her seviyedeki riskli davranışların ortaya çıkması ile ilgilidir (Shader, 2003).

Evrensel kriminolojik bulgular, çoğunlukla erkek çocukların suçla ilişkilendiğini, en çok 15-25 yaş arasında ilişkilendiklerini ve büyük oranda bekâr olduklarını, büyük şehirlerin göç alan bölgelerinde yaşadıklarını, akademik başarısı düşük olanların suçla ilişkilene ihtimalinin arttığını, benzer şekilde suç işlemiş kişilerle ilişkisi olanlar için suçla ilişkilene ihtimalinin arttığını, yakın aile bağları olanlarda ise bu ihtimalin azaldığını, ekonomik olarak en düşük düzeyde olanların her türlü suç ile ilişkilmesi ihtimali olduğunu göstermektedir. Bu ilişkilmeler yaygın olmaları itibariyle geçerli olsalar da, suç olgusunun sebeplerini yalnızca bu kritere indirgemek doğru olmayacaktır (Ögel, 2014).

Çocuğun suç ile ilişkilmesinde etkili olabilecek risk faktörleri birbirinden farklı başlıklarla ele alınmaktadır. Kriminolojik literatürde bunlar sosyolojik, psikolojik ve biyolojik yaklaşımlar olarak adlandırmaktadır. Biyolojik yaklaşımlar, çocukta kalıtsal bir anomali, fizyolojik bir patoloji olması sebebiyle suçla ilişkilermeye yatkın olması üzerine temellenir. Psikolojik yaklaşımlar, psikolojik patolojiler ve bozukluklar üzerinde durmaktadır. Sosyolojik yaklaşımlar, çocuğun suç işlemesinde sosyal çevrenin etkisine ve bireyin toplumla olan etkileşimine dikkat çekmektedir. Bu noktada da aile önemli bir rol oynamaktadır. Çocukların hayata dair ilk bilgilerin öğrenildiği yer ailedir. Sağlıklı bir sosyalizasyon süreci yaşamayan, ebeveynlerinden yeterli desteği görmeyen çocukların topluma uyumlu davranışlar sergilemesi zorlaşır (İçli, 2001). Shader (2003), biyolojik ve psikolojik etkenleri temelde *bireysel faktörler* olarak tanımlar. Bunları bir tarafta prenatal

faktörler olarak, diğer tarafta da psikolojik, davranışsal ve zihinsel özellikler olarak ele alır. Psikolojik, davranışsal ve zihinsel özellikler temelinde ise odaklanma problemlerinin, dil gelişiminin ve ifade becerisinin sınırlı olmasının, okul devamsızlığı, düşük akademik başarının çocuklar için risk faktörü olduğunu aktarır. Shader'ın *sosyal faktörler* olarak adlandırdığı risk faktörleri aile yapısı ve akran etkisidir. Çocuğun bakım verenlerinden (ailesinden) destek alamaması ve ailede anti sosyal davranışlar sergileyen yetişkinlerin varlığı çocukların sağlıklı psiko-sosyal gelişimi açısından risk oluşturmaktadır. Yanı sıra çocuğun akranlarıyla olan ilişkisi, akranları arasında kabul görme isteği de çocuğun olumsuz davranışlar sergilemesine sebep olabilmektedir. Shader *toplumsal faktörler* olarak tanımladıkları: eğitim öğretim politikalarını da içeren, çocukların sosyal politikalar tarafından desteklenmesini de kapsayan faktörler ve yaşanan fiziki çevredir. Sınıf tekrarı, okuldan uzaklaştırma gibi cezalandırıcı ve izole edici uygulamaların çocukları olumsuz etkilediğini araştırmalarla desteklenmiştir. Çocuğun içinde bulunduğu fiziksel çevrede, sosyal kontrol mekanizmalarının az, yoksulluk ve suç oranlarının yüksek olması çocukların suç ile ilişkilene riskini artırmaktadır (Shader, 2003).

Çocuk suçluluğunun sebeplerini anlamak için yapılan, boylamsal olması, aynı bireylerle düzenli aralıklarla görüşme tekniği üzerine yapılandırıldığından, değişen faktörlerin, süreç içindeki değişkenlerin anlaşılmasını sağlaması açısından önem taşıyan Amerikan Çocuk Adalet ve Suç Önleme Dairesi'nin (Office of Juvenile Justice and Delinquency Prevention) desteği ile yapılan uzun dönemli ve boylamsal bir araştırmadır. Ciddi suçlar, şiddet, madde kullanımı, aile, okul ve akranların etkisini anlamak üzere tasarlanan araştırma, 1986'da başlamıştır. New York (Rochester), Colorado (Denver) ve Pennsylvania (Pittsburgh) olmak üzere üç bölgede yürütülen araştırmalarda, katılımcılar suç oranlarının yüksek olduğu ya da yüksek riskli olarak tanımlanan bölgelerdeki devlet okulunda okuyan ilk ve ortaokul öğrencilerinden seçilmiştir. Araştırmacılar çocuklarla bireysel olarak yüz yüze görüşmüş, çocukların şiddet içeren davranışlarının sebeplerini ve sıklığının yanı sıra madde kullanım durumlarını, çocuk adalet sistemine dâhil olmalarını, akran, aile ve okullarıyla olan ilişkilerini anlamaya yönelik sorular sorulmuştur.

Program kapsamında daha önce yapılan arařtırmalar, doęum travması, çocuęun ihmal ve istismarı, davranıř bozukluęu, dūřuk akademik başarı, yetersiz ebeveyn desteęi, olumsuz akran iliřkileri ve yūksək suç oranlarına sahip bir çevrede yařamanın risk faktōrū olduęunu ortaya koymuřtur.

Boylamsal araştırmanın en son dōnemde yapılan çalışmasına gōre, suç davranışının ve madde kullanımının daha önce bilinenin aksine çok daha erken yaşlarda ortaya çıktığı gōrūlmūřtur. Ciddi suçları deneyimleyenlerin madde kullanması, okulda başarısız olmaları, erken yaşta cinsel deneyimlerinin olması, silah sahibi olmaları ve okul çetelerine dahil olmaları olasıdır. Çocukluk dōnemindeki kōtū muamele çocuğun ergenlik dōneminde istenmeyen davranış (okul başarısızlığı, suç ile ilişkilenme, erken yaşta gebelik, madde kullanımı) sergilemesi ihtimalini en az %25 artırmaktadır (Program of Research on the Causes and Correlates of Delinquency, 1989). Araştırma, ocukların yaşları ilerledikçe ilişkilendikleri suç tūrlerinin değişebildiğini, yaşamlarındaki bir risk faktōrünün istenmeyen bir davranışa sebep olmasından sonra, bu davranışın ocuk için başka risk faktōrlerine neden olabildiğini gōstermiřtir. Bu bağlamda, çocukların yaşamlarındaki risk faktōrlerinin olabildiğince erken fark edilip, mūdahale edilmesinin önemli olduğu dūřūnūlmektedir.

1.4 TūRKİYE’DE ÇOCUK SUçLULUęU

ocuk suçluluğu ile ilgili Tūrkiye’deki ilk araştırma 1927 yılında Rıdvan Nafiz tarafından İzmir hapisanesinde 107 çocukla yapılan anket çalışmasıdır. Çalışmada ocuklara, yaşları, ebeveynlerinin meslekleri, yaşadıkları şehirler, okuryazar olma durumları ve ilişkilendikleri suç tūrleri sorulmuştur. Çalışma, ocukların suça sūrūklenmesini önlemek için koruyucu önlemlerin, suçla ilişkilenmiş çocukların ıslah edilmesi için ise sağaltıcı önlemlerin alınması gerektiği ve ocuk mahkemelerinin kurulmasını önemini ifade etmesi açısından önemlidir (Akyūz Y. 2002).

Türkiyede çocuk suçluluğu konusundaki ilk çalışmaların 1930larda ortaya çıkmaya başlamasının sebeplerinden biri, konuya ilişkin istatistiki verilerin ilk bu dönemde devlet kurumları tarafından toplanmaya başlamasıdır (Fişek vd., 2008). Nitekim, suç ve suçlular konusunda ilk veriler “Mahkûmlar İstatistiği 1930-1939” adı altında 1941’de yayınlanmıştır (TÜİK, 1941). Mahkûmlar istatistiğinde çocukların dahil olduğu suç türleri ayrıştırılmamış yalnızca çocukların sayıları kayıt altına alınmıştır. İstatistikte, yıllara göre suçla ilişkilenen çocukların sayısının arttığı görülmektedir (Şensoy,1949a). Ancak istatistik çocukların cinsiyet kırımlarını göstermediğinden, suç türleri ilişkin bilgi içermediğinden hangi tür suçlarda artış olduğu bilinmemektedir.

Türkiye’de bilimsel esaslar temel alınarak yapılan metodolojik bir bütünlüğü olan ilk metodolojik araştırma İstanbul Üniversitesi Hukuk Fakültesi Türk Kriminoloji Enstitüsü tarafından yapılmıştır (Şensoy, 1949b). Araştırma çerçevesinde yapılan anket çalışması sırasında çocukların çok zayıf, gelişimsel olarak olması gerekenden geride ve uyuz hastası oldukları gözlemlenmiştir ve bu yoksulluğun önemini gösteren bir bulgu olarak değerlendirilmiştir. Ayrıca, yaşanan yerin (köy ya da büyükşehir) de suç ile ilişkilenmede belirleyici olduğunu ifade edilmiştir. Köyde yaşayan çocukların, çoğunlukla ebeveynleriyle aynı fiziki mekânda ebeveynlerinin gözetiminde oldukları, büyük şehirlerde yaşayan çocuklar için böyle bir gözetimin söz konusu olmadığı tespit edilmiştir. Bunlara ek olarak, destekleyici olmayan aile tutumunun ve çocuğun iyi olma halini desteklemeyen yaşam koşullarının çocuğu “sokağa” yönelttiği dile getirilmiştir. Çocuk serseriliği ve dilencilik bunun sonucu olarak değerlendirilmiştir. Ayrıca, çocuğun gözetimsiz olması onun uyuşturucu madde ile ilişkilenmesini kolaylaştıracağından, başka tür sapma davranışlarına ve kanunlarla itilafa düşme durumuna da sebep olabilmektedir. Anket sonuçlarına göre çocuklar tarafından en çok dahil olunan suçlar, hırsızlık, adam öldürme, ırza tecavüz ve uyuşturucu madde ticareti, madde kullanımıdır. Dönmezer, çocukların %38’in suça başkalarıyla birlikte dahil olduklarını tespit etmiştir. Bu noktada, çocuğun sosyal çevresinin, arkadaşlık ilişkilerinin de çocuğun suça itilmesinde etkili olduğunu ifade etmiştir (Dönmezer,

1943). Çalışmalar, çeşitli açılardan Türkiye’de ilk olmaları ve o yıllarda çocuk suçluluğuna ilişkin genel bir çerçeve çizmeleri açısından önemlidir.

Suç istatistikleri 1930’lu yıllarda kayıt altına alınmaya başlansa da, 1970’lı yıllara dek konu ile ilgili yapılan araştırmalar yalnızca istatistiksel veri toplamak, işlenen suç türlerini belirlemek ile sınırlı kaldığından verilerin Türkiye genelindeki durumu betimlemek için yeterli olmadığını düşündürmektedir.

1972 yılında Devlet İstatistik Enstitüsü tarafından sonuçları yayınlanana Kadın ve Çocuk Hükümlüler Anketi, kanunlarla ihtilafa düşen çocukların hem sosyo ekonomik ve kültürel durumlarına ilişkin bir takım bulgular içermektedir. 1181 çocuğun katıldığı anketin sonuçlarına göre, %37.5’i şahsa karşı suçlarla ilişkilendirilmiş, %32.3’ü cinsel suç, %26.9’u da mala karşı suçlar işlemişlerdir (Yavuzer, 2021).

1927 yılında İzmir Hapishanesi’nde yapılan araştırma, bu konudaki ilk araştırma olması açısından, Türk Kriminoloji Enstitüsü’nün araştırması metodolojik bir bütünlük taşıyan ilk araştırma olmasından, Kadın ve Çocuk Hükümlüler Anketi ise o güne dek yapılan araştırmalardan katılımcı sayısı en çok olan araştırma olmaları bağlamında önemlidirler.

Türkiye’de 2005 yılında çocuk adalet sisteminde yapılan değişikliklerin, yine aynı yıl uygulamaya konan Çocuk Koruma Kanunu’nun ardından çocuk ve çocuk suçluluğuna ilişkin çalışmalar ivme kazanmıştır (Topçuoğlu, 2014a).

Ögel tarafından, 2011-2012 yılları arasında Ankara, İstanbul ve Antalya cezaevlerinde kalan 1981 çocukla yapılan araştırma sonuçları çocukların genellikle risk altındaki, çeşitli dezavantajlara sahip olan çocuklar olduğunu göstermektedir. Ailesinden yeterince ilgi, sevgi görmediğini belirtenlerin (%90), en az 1 kez sınıfta kalanların (%41.7), arkadaşları arasında suç ya da polisle ilişkilendirilmiş olanların (%50) oranı, çocukların suç ile ilişkilendirilmesinde aile olan ilişkilerinin, okul başarısının ve arkadaş çevresinin etkili olduğunu düşündürmektedir. Araştırmaya katılanların %67,8’i kendi gelirlerini kendilerinin sağlaması gerektiğini, %59,7’si aile bütçesine katkı sağlamak zorunda olduğunu, %59’u ise ailesinin düzenli geliri

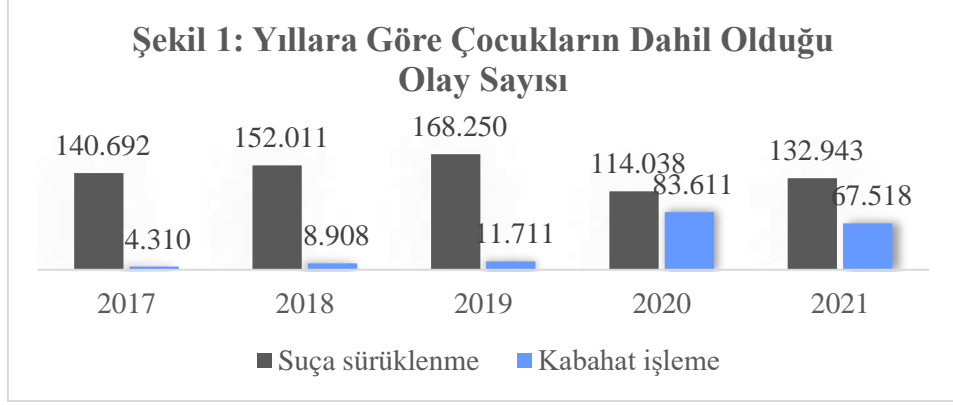
olmadığını ifade etmiştir. Bu, çocukların ekonomik koşulların zayıf olduğuna işaret etmektedir. Cezaevinden tahliye olduktan sonra yeniden cezaevine girmemek için desteğe ihtiyaç duyduğunu söyleyenlerin oranının (%88), çocuklara bu konuda rehberlik edecek, ihtiyaç duydukları desteği sağlayacak mekanizmaların önemine işaret ettiği düşünülmektedir (Ögel, 2014).

Topçuoğlu'nun 2017 yılında, Uluslararası Gençlerde Kuraldışı Davranışları Öz-Bildirim Araştırması (ISRD-3)² kapsamında yürüttüğü araştırma bu konudaki en güncel çalışmalardan biri olmasının yanı sıra, kullanılan araştırma tekniğinin öz bildirim anketi olması sebebiyle araştırma sonuçları resmi suç istatistiklerine yansımayan kural dışı davranışlar hakkında bilgi vermektedir. Araştırma sonuçlarına göre, çocukların en sık ilişkilendikleri kural dışı davranışlar, grup kavgasına karışma, silah taşıma, mala zarar verme, kişiye fiziksel zarar verme, hırsızlık ve uyuşturucu satma/satmaya aracılık etmedir. Suçla ilişkilenen erkek çocukların sayısı, kız çocuklarından daha fazladır. Bu sonuç, evrensel kriminolojik bulgularla benzerlik göstermektedir. Araştırmada suç türlerine göre cinsiyete dayalı farklılık şiddet temelli davranışlarda kendini daha fazla göstermektedir. Bu bağlamda, erkek çocukların grup kavgasına karışma, birini yaralayacak kadar dövme, bir şeyi elde etmek için güç kullanma oranları kız çocuklarından anlamlı şekilde fazladır. Bunun yanı sıra, silah taşıma ve uyuşturucu satma/satmaya aracılık etme davranışlarında da erkek çocukların oranı kız çocuklarından fazladır. Bu durum, toplumsal cinsiyet rolleri bağlamında, kız ve erkek çocukların farklı sosyalizasyon süreçleri yaşamaları, kız çocuklarının başkalarının ihtiyaçlarını daha çok gözeten, aileleri tarafından erkek çocuklara göre daha çok denetlenen bireyler olarak yetiştirilmeleri, erkek çocukların ise özgüvenli, bağımsız olmaları yönünde desteklenmeleri ile açıklanmıştır (Topçuoğlu, 2021).

Devlet kurumları tarafından derlenen verilere dayanan tek kaynak TÜİK tarafından 1997 yılında önce pilot uygulama olarak başlayan, 2007den beri de tüm illeri kapsayan Güvenlik Birimlerine Gelen ya da Getirilen Çocuklar İstatistikleridir. İstatistiklerde, çocukların karıştığı olay sayısına, isnat edilen suç

² International Self-Report Delinquency Study, ISRD -3.

türlerine ve mağdur sayısına yer verilmektedir. Şekil 1’de gösterilen istatistikler bu verilerden elde edilmiştir.

Görüldüğü üzere 2017 yılı itibariyle son beş yılda, çocukların dahil olduğu olay sayısı 2018 ve 2019 yıllarında artış göstermişken, 2020 ve 2021 yıllarında düşüş gözlemlenebilir. 2020 yılı öncesi az sayıda çocuğun davranışı kabahat olarak işleme alırken, 2020 yılı itibarıyla bu durum değişmiştir. 2020 yılından önce “suça sürüklenme” olarak kayıt altında alınan vakalar, 2020 yılından sonra “kabahat” olarak kayıt altına almaya başlanmış olabilir.

Tablo 1’de görülen istatistiklerden, isnat edilen suç türü ve cinsiyete göre güvenlik birimine gelen veya getirilen çocukların karıştığı olay sayısına göre, (TUİK, 2022):

- Erkek çocuklar kız çocuklara göre daha fazla sayıda suçla ilişkilendirilmektedir.
- Çocukların en çok ilişkilendikleri ilk 5 suç türü yaralama, hırsızlık, uyuşturucu veya uyarıcı madde kullanmak, satmak, satın almak, tehdit ve cinsel suçlardır.
- Kız çocukları en çok yaralama, erkek çocukları ise hırsızlık suçları ile ilişkilendirilmiştir.
- Kız çocukları, yaralama, uyuşturucu ve tehdit suç türlerinden erkek çocuklara göre daha fazla sayıda suçla ilişkilendirilmektedir.

Tablo 1: İsnat edilen suç türü ve cinsiyete göre güvenlik birimine gelen veya getirilen çocukların karıştığı olaylar (TUIK, 2022)

İsnat edilen suç türü	2020						2021					
	Erkek	%	Kadın	%	Toplam	%	Erkek	%	Kadın	%	Toplam	%
Toplam	95,496	100.0%	18,542	100.0%	114,038	100.0%	110,796	100.0%	22,147	100.0%	132,943	100.0%
Yaralama	29,066	30.4%	6,742	36.4%	35,808	31.4%	39,433	35.6%	9,188	41.5%	48,621	36.6%
Hırsızlık	31,085	32.6%	3,724	20.1%	34,809	30.5%	31,761	28.7%	4,373	19.7%	36,134	27.2%
Uyuşturucu veya uyarıcı madde kullanmak, satmak, satın almak	4,560	4.8%	1,158	6.2%	5,718	5.0%	5,390	4.9%	1,358	6.1%	6,748	5.1%
Tehdit	3,888	4.1%	1,141	6.2%	5,029	4.4%	4,333	3.9%	1,360	6.1%	5,693	4.3%
Cinsel suçlar	2,935	3.1%	273	1.5%	3,208	2.8%	4,571	4.1%	427	1.9%	4,998	3.8%
Mala zarar verme	3,396	3.6%	434	2.3%	3,830	3.4%	3,833	3.5%	485	2.2%	4,318	3.2%
Pasaport kamuna muhalefet	2,595	2.7%	1,302	7.0%	3,897	3.4%	2,542	2.3%	1,155	5.2%	3,697	2.8%
Genel tehlike yaratan suçlar	2,858	3.0%	126	0.7%	2,984	2.6%	3,399	3.1%	115	0.5%	3,514	2.6%
Yağma (Gasp)	2,088	2.2%	96	0.5%	2,184	1.9%	2,318	2.1%	100	0.5%	2,418	1.8%
Kişiyi hürriyetinden yoksun kulma	1,295	1.4%	515	2.8%	1,810	1.6%	1,672	1.5%	624	2.8%	2,296	1.7%
Hakaret	1,291	1.4%	576	3.1%	1,867	1.6%	1,325	1.2%	639	2.9%	1,964	1.5%
Sahtecilik	1,597	1.7%	149	0.8%	1,746	1.5%	1,820	1.6%	143	0.6%	1,963	1.5%
Malvarlığına karşı diğer suçlar	1,526	1.6%	199	1.1%	1,725	1.5%	1,674	1.5%	217	1.0%	1,891	1.4%
Aile düzenine karşı suçlar	851	0.9%	336	1.8%	1,187	1.0%	1,028	0.9%	414	1.9%	1,442	1.1%
Göçmen kaçakçılığı	1,412	1.5%	619	3.3%	2,031	1.8%	870	0.8%	311	1.4%	1,181	0.9%
Konut dokunulmazlığının ihlali	583	0.6%	152	0.8%	735	0.6%	701	0.6%	236	1.1%	937	0.7%
Görevli memura mukavemet	804	0.8%	107	0.6%	911	0.8%	727	0.7%	117	0.5%	844	0.6%
Kamu sağlığına karşı suçlar	815	0.9%	212	1.1%	1,027	0.9%	530	0.5%	179	0.8%	709	0.5%
Toplumsal olaylar	427	0.4%	72	0.4%	499	0.4%	592	0.5%	91	0.4%	683	0.5%
Öldürme	514	0.5%	65	0.4%	579	0.5%	605	0.5%	41	0.2%	646	0.5%
Diğer	798	0.8%	169	0.9%	967	0.8%	455	0.4%	102	0.5%	557	0.4%
Dolandırıcılık	447	0.5%	133	0.7%	580	0.5%	394	0.4%	158	0.7%	552	0.4%
Adliyeye karşı suçlar	246	0.3%	170	0.9%	416	0.4%	271	0.2%	204	0.9%	475	0.4%
Bilişim suçları	173	0.2%	29	0.2%	202	0.2%	291	0.3%	42	0.2%	333	0.3%
Genel ahlaka karşı suçlar	137	0.1%	38	0.2%	175	0.2%	186	0.2%	63	0.3%	249	0.2%
Çevreye karşı suçlar	109	0.1%	5	0.0%	114	0.1%	75	0.1%	5	0.0%	80	0.1%

Bu verilerden, suç ile ilişkilendirilmiş çocukların sayısı yıllara göre değişse de, suçla ilişkilendirilen kız çocuk sayısının her zaman erkek çocuklardan daha az olduğu, hem kız hem erkek çocukların en çok ilişkilendikleri suç türlerinin değişmediği, bu suç türlerinin hırsızlık ve yağma olduğu görülmektedir.

Damgalama teorisinin işaret ettiği suç döngüsü düşünüldüğünde, çocukların suç ile ilişkilendirilmesinin sonuçlarının yalnızca çocuğun kendi hayatını etkilemekle kalmadığı, bunun başta kendi çevresi olmak üzere topluma etkisi de bulunduğu ve artan suç oranları göz önünde bulundurulduğunda, çocuk suçluluğuna ceza adalet sistemi dışında çözümler bulunmasının, bu nokta da önleme programlarının oluşturulması gerektiği düşünülmektedir.

İKİNCİ BÖLÜM

SUÇ ÖNLEMESİNE YÖNELİK YAKLAŞIMLAR

2.1 ÇOCUK SUÇLULUĞUNU ÖNLEMENİN ÖNEMİ

Çocuk suçluluğunun önlenmesini, çocuğun iyi olma halinin sağlanmasının ön koşulu olduğu söylenebilir. Bunun yanı sıra, çocukların suçla ilişkilendirilmesinin yarattığı sosyal ve toplumsal sonuçları açısından da önemli bir gerekliliktir.

Amerika’da Çocuk Adaleti ve Çocuk Suçluluğunu Önleme Ofisi’nin (Office of Juvenile Justice and Delinquency Prevention) oluşturduğu çalışma grubu, çocuk suçluluğu konusunda yapılmış yirmiden fazla araştırmayı gözden geçirmiş ve nihai olarak, küçük yaşta suç davranışıyla ilişkilenen çocukların ileriki yaşlarda ciddi suçlarla ilişkilendirilme riskinin daha yüksek olduğunu ortaya koymuştur. Araştırmalara göre, gelecekteki davranışların belirleyicisi geçmişteki davranışlardır (Loeber vd., 2003). Bir çocuk erken yaşta davranış problemi gösterir, suç ile ilişkilendirilirse ileriki yaşlarında ciddi suçlarla ilişkilendirilme, suçlu kariyerinin olması ihtimali artmaktadır (Topçuoğlu, 2014a). Bu nedenle, araştırma grubu önleme programlarının önemine dikkat çekerek ister bireysel olarak çocuğa ister aileye, okula ya da topluma odaklı olsun ‘ne kadar erken o kadar iyi’ anlayışını vurgulamaktadır (Loeber vd., 2003). Araştırmalar, çocukların suç kariyeri başlamadan önce yapılan müdahalelerin daha etkili olabileceğini söylemektedir (Farrington, 1997).

Araştırmaların ortaya koyduğu bir başka bulgu da çocuk adalet sisteminde çocuklar hakkında yapılan işlem sayısı arttıkça, sistem dışına çıkma, hayatlarına suçla ilişkilendirilmeksizin devam etme ihtimallerinin azaldığıdır (Bartollas ve Schmallegger, 2017). Bu nedenle, erken müdahale ve önlemenin önemini bir başka bağlamı da çocuğun ceza adalet sistemi ile ilişkilendirilmesinden sonraki sürecin çocuğun yaşamına olan etkisi üzerinedir. Tannenbaum’ın (1938) *kötülüğün dramatisasyonu* olarak nitelediği bu süreçte çocuğun damgalandıktan ve ceza adalet sistemi ile ilişkilendikten sonra bu örüntüden çıkması güçtür.

Ceza adalet sistemi çocukların suça sürüklendikten sonra temas ettikleri bir yapıdır. Burada benimsenen yaklaşım büyük çoğunlukla cezalandırma, toplumdaki soyutlayarak etkisiz hale getirme yanı sıra caydırıcı olması üzerinedir (Topçuoğlu, 2014a). Oysa, ciddi suçlara dahil olmuş çocukları hapsetmek bu çocukların yeniden suç işlemesini önlememektedir. Aksine, çocukların cezaevinde bulunmasının yarattığı mağduriyet çocuklardaki öfkeyi artıran bir unsur olabilmekte yanı sıra çocukları diğer mahkumlar tarafından istismar edilmelerine açık hale getirebilmektedir (Loeber vd., 2003). Bununla birlikte hapishaneler çocukların diğer mahkumlardan yeni suç türlerini ve bunlara dair deneyimlerini öğrendikleri bir okul olarak görülebilmektedir. Bu bağlamda suç örüntüsünün benimsenmesi ve çeşitlenmesi açısından kritik bir rol oynamaktadır (Öntaş, 2006). Bu nedenlerle, suç önlenmeli çocukların ceza adalet sistemi dışında tutulmalarına katkı sunacak destek ve önleme mekanizmaları oluşturulmalıdır.

Türkiye’de gün geçtikçe artan ekonomik ve toplumsal sorunlar çocukların yaşamını da doğrudan etkilemektedir. İstatistiklerle Çocuk Raporu Türkiye’deki her üç çocuktan birinin yoksul olduğunu ortaya koymuştur (TUİK, 2021). Avrupa Konseyi, Türkiye’deki çocuk yoksulluğunu endişe verici olarak tanımlamıştır (Fridez, 2022). Yoksulluk, çocukları dilencilik yapmaya, sokaklarda yaşamaya bunlara bağlı olarak her türlü ihmal ve istismara sebep olmakta, suça sürüklenmeye açık hale getirmektedir. Buna karşılık çocuğun suçla ilişkilenebilmesinin nedenlerine bakılmaksızın, suçla ilişkilenebilmiş çocuklara en ağır cezalar verilmektedir (Serozan, 2005). Türkiye’de son yıllarda çocuklara verilen cezaların çocukların özgürlüklerini kısıtlayıcı ve suçla yeniden ilişkilenebilmesine ortam hazırlayıcıdır dolayısıyla çocukları topluma kazandırmaktan uzaktır (Akyüz, 2012). Türkiye’deki cezaevlerinde psikososyal servislerdeki personel yetersizliği, alanda çalışan sivil toplum kuruluşlarıyla işbirliği yapılamaması, psikolojik müdahale yapmaya uygun standartlara uygun olarak düzenlenmiş fiziki koşulların (görüşme odası vb.) olmaması gibi yapısal sorunların yanı sıra çocuklarla yapılması öngörülen çalışmaların yönetim ve kurum personeli değiştiğinde yeniden ele alınması, uygulamaların yeni gelen kişilerin önceliklerine, konuya bakış açılarına göre yeniden değerlendirilmesi çocukta sağlanması istenen gelişimin önüne geçmekte,

süreci aksatmaktadır. Çocuklar sözlü ifadelerinde cezaevine olmalarının onları sevgiye ve yardıma muhtaç bıraktığını, bu durumun hasta olmalarına sebep olduğunu, kendilerine olan değerlerini kaybettiklerini, cezaevi yönetimine ihtiyaçlarını ifade edememeleri, etmeleri durumunda ise konuya çözüm bulunmamasının çaresiz hissettirdiğini ifade etmişlerdir. Konu hakkındaki avukat görüşleri, çocuk adalet sistemi içinde çocuğun haklarının ihlal edildiği, cezaevine kapatmanın çocuğu topluma kazandırma amacına hizmet etmediği aksine çocuğu daha fazla örseleyip, umutsuzluğa sürüklediği yönündedir (Yalçın, 2016). Süreç tutuksuz yargılanan çocuklar için ise suç örüntüsünü devam ettirilmesine sebep olacak şekilde ilerlemektedir. Çocuklar suç davranışına sebep olan sosyal ve fiziksel çevrelerine geri dönmektedir. Bu aşamada çocuğun ihtiyaçlarına uygun önleyici sosyal hizmetlerin olmaması suç davranışının kronikleşmesine sebebiyet vermektedir (Topçuoğlu, 2014). Bu bulgular, Goffman'ın damgalanmanın ve kapatılmanın kişi üzerinde yarattığı benlik algısı, tahliye olduktan sonraki hayatına ilişkin söylediklerini doğrulamaktadır (Goffman, 2015; 2019). Dolayısıyla söz konusu koşul ve uygulamaların çocuğun yüksek yararına olmadığı ve esenlik haline katkı sağlamadığı açıktır. Tüm bunlar suç önlemenin gerekliliğine ilişkin sosyal ve toplumsal boyutlardır.

Konunun hukuki boyutunun temelini Çocuk Hakları Sözleşmesi oluşturmaktadır. Daha önce de belirtildiği üzere, sözleşmenin birinci maddesine göre, 18. yaşına kadar her insan çocuktur. Sözleşmenin diğer maddelerinde çocuğun doğuştan gelen hakları hatırlatılır, çocuğun sağlıklı gelişiminin güvence altına alınması, ihtiyaçlarının gözetilmesi ve desteklenmesi amaçlanır. Türkiye'nin 1990 yılında imzacısı olduğu sözleşmeye göre devlet bu sorumluluklarını yerine getirmek üzere yeni yasalar çıkarmak, var olan yasalarda bu ilklerle uyumlu olacak şekilde düzenlemeler yapmakla yükümlüdür³. Çocuk Hakları Sözleşmesi'nin çocuk haklarının Magna Carta'sı olarak anılmasının sebebi bu sözleşmenin ardından çocuklarla ilgili oluşturulmuş tüm belgeler için temel teşkil etmesidir (Atılgan ve Atılgan, 2009). Uluslararası kurallara göre, çocuk adalet sisteminin öncelikli hedefi

³ T.C. Resmi Gazete, 27 Ocak 1995, Sayı:22184

suçu oluşumunu önlemesi, çocukların suçla ilişkileneceği durumunda ise çocuklara ihtiyaçları olan desteği sağlayarak toplumla sağlıklı şekilde ilişki kurmalarını desteklemesidir (Akyüz, 2012). Pekin Kuralları ve Riyad İlkeleri BM Genel Kurulu'nun çocuk adaletine ilişkin hazırladıkları politika belgelerindedir.

Birleşmiş Milletler Genel Kurulunun 29 Kasım 1985 tarihli 96. oturumunda kabul edilen Çocuk Adaletinin İcrasına Dair Birleşmiş Milletler Minimum Standart Kuralları'na (Pekin Kuralları) göre, üye devletler toplumsal faydayı gözeterek çocukların suçtan uzak, sağlıklı bir yaşam sürdürebilmeleri için gelişimlerini desteklemelidir. Oluşturulacak sosyal politikalar toplumların sosyal, kültürel ve ekonomik koşullarına göre düzenlenmeli ancak temelde çocuğun doğuştan gelen hakları ve esenliği esas alınmalıdır (Çocuk Adaletinin İcrasına Dair Birleşmiş Milletler Minimum Standart Kuralları).

Çocuk Suçluluğunun Önlenmesine İlişkin Birleşmiş Milletler Yönlendirici İlkeleri (Riyad İlkeleri) Birleşmiş Milletler Genel Kurulu'nun 14 Aralık 1990 tarih ve 45/112 sayılı kararıyla kabul edilmiştir. İlkeler, çocuk suçluluğunun önlenmesinin suçun önlenmesinin temel bir parçası olduğunu vurgulayarak suç önleme çabalarının çok paydaşlı ve katılımcı şekilde yürütülmesini öngörür. Yönlendirici ilkelerin uygulamaya geçirilmesinde çocuk adalet sisteminin bütüncül olarak ele alınması, tüm mevzuatın ve uygulamaların suç davranışını azaltma, davranışı ortaya çıkaran sebepleri ortadan kaldırmaya yönelik yapılandırılması tavsiye edilir. Çocuğun esenliği temel alınarak, suçun önlenmesine ilişkin programlar, hizmetler oluşturulmalı, bunların etkinliği izlenmelidir. Bu süreç, toplumsal işbirliğinin yanı sıra tüm kurumların eşgüdümlü çalışması ile yürütülmeli, her düzeyde uzmanlaşmış personelin istihdamı sağlanmalıdır (Çocuk Suçluluğunun Önlenmesine İlişkin Birleşmiş Milletler Yönlendirici İlkeleri (Riyad İlkeleri)).

Türkiye'de çocukların bilişsel gelişimleri, yetişkinlerden farklı olan ihtiyaçları da gözetilerek, çocukların adli sistemle ilişkileneceği durumunda nasıl muamele göreceği 5395 sayılı Çocuk Koruma Kanunu ile düzenlenmiştir. Kanunun uygulanmasındaki temel ilkeler; uygulamalarda ve sürecin her aşamasında çocuğun

yüksek yararının gözetilmesi, herhangi bir ayrımcılığa maruz kalmaması, alınacak kararların çocuğun yaşına ve ihtiyaçlarına uygun olması, çocuğun özgürlüğünden yoksun bırakılmasının son çare olması, benzer şekilde tedbir kararının verilmesi durumunda kurum bakımının son çare olması, sorumluluğun toplumsal olarak paylaşılmasıdır. Kanunun koruyucu ve destekleyici tedbirler bölümünde; çocuğun öncelikle kendi ailesinin yanında kalmasının sağlanması üzerine bakım, danışmanlık, sağlık, barınma konularında alınabilecek tedbirlere yer verilmiştir⁴.

Birleşmiş Milletler Çocuk Hakları Komitesi'nin Sonuç Gözlemleri: Türkiye Başlangıç Raporu'nun (UN Committee on the Rights of the Child, 2001). 66. Maddesinde devletin çocuk adalet sistemine ilişkin yasa ve uygulamalarını özellikle sözleşmenin 37, 39 ve 40. Maddelerinin yanı sıra Pekin Kuralları ve Riyad İlkeleri ile tam uyumlu hale getirmek üzere gözden geçirmeye devam etmesi, cezai sorumluluk asgari yasal yaşını yükseltmesi, çocuk mahkemeleri tarafından güvence altına alınan korumayı 18 yaşına dek uzatması ve bunu uygulamak üzere her ilde çocuk mahkemesinin kurulması tavsiye edilmiştir. Benzer tavsiyeler komitenin 2012 yılındaki Türkiye raporunun 67. Maddesinde tekrar edilmiştir (UN Committee on the Rights of the Child, 2012) Konunun tekrar ele alınması Türkiye'nin bu konuda eksikliğini olduğunu düşündürmektedir dolayısıyla Türkiye'nin de taraf olduğu uluslararası sözleşmeler gereğince kapsamlı bir çocuk politikasının yanı sıra çocuk dostu ve bütünsel bir adalet sisteminin oluşturulması önerilmektedir (İnsan Hakları Ortak Platformu ve Uluslararası Çocuk Merkezi, 2012).

Hem sosyal ve toplumsal açıdan hem de uluslararası sözleşmelerin, yanı sıra Birleşmiş Milletler'in tavsiye kararları uyarınca; Gramatica'nın söylediği gibi; bireyin suçla ilişkileneşine yol açan sebepleri bulmak, ortadan kaldırmak ve suçun etkilerini azaltmak devletin görevidir (Gramatica, 2005).

⁴Çocuk Koruma Kanunu, 03.07.2005, Kanun no:5395

2.2 ÇOCUK SUÇLULUĞUNU ÖNLEMENE YÖNELİK ÇALIŞMALAR

Araştırmalar, suç ile ilişkilene olgusunun genellikle çocuklukta başladığı ve yetişkinlikte de devamlılık gösterdiğini ortaya koymaktadır. Çocuklukta görülen, yalan söyleme, okuldan kaçma, hayvanlara zarar verme, ehliyetsiz araba kullanma, alkol tüketme gibi sapkın davranışlar, farklı boyutlarıyla yetişkinlikte de görülmektedir (Loeber ve Farrington, 1997). Çocukların suça sürüklenmesi bir dizi olayın sonucudur ve aslında bu bir dizi olay süresince önleme ve müdahale fırsatları bulunmaktadır. Bu fırsatları değerlendirmek ancak gerçek sorunun belirlenmesi ve çözüm odaklı, çocuğun ilişki içinde bulunduğu kilit aktörleri ve kurumların da yer aldığı kapsamlı, toplum temelli stratejilerin oluşturulmasıyla mümkün olabilmektedir (Slawikowski ve Connelly, 1999).

Risk altındaki çocukların suçla ilişkilenemesini tamamen önleyecek, durumu tek başına değiştirebilecek bir program veya uygulama bugüne kadar tespit edilmemiştir (Bartollas ve Schmallegger, 2017). Bu sebeple, çocuk suçluluğu risk faktörlerini azaltan, koruyucu faktörleri arttıran ve güçlendiren girişimlerle önlenmektedir. Suç önleme uygulamalarının başarılı olabilmesi için uygulamanın yapıldığı yerdeki diğer bileşenler tarafından desteklenmesi, onlarla uyum içinde olması gerekmektedir. Örneğin, okullarda yapılan uygulamaların ailelerin desteği olmadan, polisler tarafından yapılan uygulamaların çevre halkının desteği olmadan, onlar tarafından benimsenmeden başarılı olamayacaktır (Sherman, 1998).

Çocuk suçluluğunu önlemede okul ve toplum temelli programların etkili olduğu düşünülmektedir. Bu kapsamda, okullarda uygulanan davranış, çatışma çözümü ve şiddeti önlemeye yönelik programların, akran zorbalığını önlemeye yönelik müfredatın, çocukların sosyalleşmesine katkı sağlayan uygulamaların ve topluluk temelli müdahale programlarının birleştirilmesi önerilmiş, sağlanan etkiyi artıracığı ifade edilmiştir (Loeber vd., 2003).

Risk altındaki, suç ya da şiddet ile ilişkilenemiş çocuklara yönelik uygulanan programların etkisine ilişkin araştırmalar yapılmış diğer yaklaşımlar; çocuklara psikososyal destek sağlamak, mesleki eğitim becerilerini geliştirmelerine yönelik

programlar oluşturmak, onlara rol model olabilecek, yol göstericilik desteği verecek kişilerle etkileşim içinde olacakları mentorluk programlarına dahil olmalarını sağlamak ve çete üyeliği, sokak şiddetinden korunmalarına yönelik uygulamalar oluşturmaktır.

Psikososyal destek programları, çocuklara bireysel olarak ya da akran grupları, aileleriyle birlikte sağlanabilmektedir. Bazı psikolojik yaklaşımlar, çocuğun içinde bulunduğu sosyal çevrede çocuğun yanlış kararlar vermesinde ve şiddet göstermesinde etkili risk faktörlerine odaklanmakta, bazıları ise daha onarıcı yöntemlerle çocuğu olumsuz davranmaya iten düşünme biçimini değiştirmeyi amaçlamaktadır. Her iki yaklaşımı da içeren bir muhakeme ve rehabilitasyon programı (Reasoning and Rehabilitation Program) oluşturulmuş, program risk altındaki ve suça sürüklenmiş çocukların bilişsel becerilerini geliştirerek, çocukların daha doğru seçimler yapmasına katkı sağlamayı hedeflemiştir. Program, 72 saatlik, haftalık iki ya da dört saatlik oturumlarla 20'yi aşkın ülkede uygulanmıştır. Programın etkisi Almanya, Finlandiya, İran, Mısır, İzlanda ve İngiltere'de izlenmiştir. Araştırma sonuçları, program katılımcılarının %14'ünün suça yeniden ilişkilendiğini göstermiştir (World Health Organization, 2015).

Mesleki eğitim programları genellikle risk altındaki dezavantajlı çocukların teknik ve mesleki beceriler edinmesine destek olunması böylelikle genç yoksulluğunun ve genç işsizliğinin önlenmesi amacıyla uygulanmaktadır. Jovenes adlı mesleki eğitim programının Şili, Arjantive ve Dominik Cumhuriyeti'ndeki sonuçları istihdam oranların %10'dan %26'ya yükseldiğini, oranların ülke, yaş ve cinsiyete göre değiştiğini ortaya koymuştur ancak programın şiddeti önleme etkisi ölçülmemiştir (World Health Organization, 2015).

Danışmanlık programlarının hedef kitlesi şiddet eğilimi, davranış problemleri olan, okul terki yaşamış ya da çevresinde yol gösterici bir rol modeli olmayan çocuklardır. Programlarda danışman ve danışan arasında sosyal öğrenme gerçekleştiği varsayılarak, danışmanın günlük hayatta karşılaşılan problemler ve çatışmalarla nasıl baş edileceği konusunda yol gösterici olması beklenmektedir. İzleme çalışmaları çoğunlukla danışan ve danışman arasındaki ilişki üzerinden

yapıldığından ve danışan ve danışman arasındaki ilişki biricik olduğundan; bir standart doğrultusunda ilerlemediğinden; yapılan müdahalelere ilişkin az sayıda veri bulunmaktadır. Bu nedenle programların etkisine ilişkin değerlendirmeler yapılırken bu duruma dikkat edilmesi önerilmektedir. Bazı izleme çalışmaları, Amerika'nın yanı sıra 12 ülkede uygulanan "Bir Brothers, Big Sisters" programının Amerika'daki etkisine ilişkin; programın çocukların alkol tüketmeye başlamasını %27 oranında, uyuşturucu madde kullanmaya başlamasını ise %46 oranında önlediğini, bunların yanı sıra çocukların okula devam etmesi, okulla ilgili sorumluluklarını yerine getirmesi ve ebeveynleri ile aralarındaki ilişkiyi geliştirmesi gibi olumlu davranışları artırdığını göstermektedir (World Health Organization, 2015).

Risk faktörlerine dair araştırmalar, çetelere dahil olan gençlerin suçla ilişkilenebileceğinin yüksek olduğunu göstermektedir. Çete ve sokak şiddetinden korunmaya yönelik uygulamaların içeriği uygulama yapılan bölgenin koşullarına göre çeşitlilik gösterdiğinden programların etkisinin izlenmesinin zorluğu ifade edilmiştir. Bu konuda yapılan birkaç araştırma uygulamaların suç önlemede etkili olduğunu ortaya koymuş ancak sonuçlar istatistiksel olarak anlamlı bulunmamıştır. Programlar çocukların çetelere dahil olmasının önlenmesi ya da halihazırda çetelere dahil olmuş çocukların çetelere dahiliyetinin sonlandırılması amacıyla oluşturulabilmektedir. Programların uygulamaya konulmasından önce uygulama yapılacak bölgenin koşullarının gözden geçirilmesi gerektiği vurgulanmıştır. Çete üyelerine yönelik, çeteye dahil olmayı bırakmalarını amaçlayan Nikaragua ve Managua'da yürütülen bir programda üyelere eğitim ve istihdam edilmelerine yönelik uygulamalara dahil olmaları fırsatları sunulmuştur. Üyelere, çete ile olan ilişkilerini sonlandırma karşılığında marangozluk ve duvar ustalığı eğitimi verilmiş, eğitimi tamamladıklarında kendi işlerini kurabilmeleri için kredi desteği verilmesi öngörülmüştür. Katılımcıların birçoğu eğitimi bırakmış, benzer şekilde çoğunluğu eğitim sonrasında iş kuramamıştır. Uygulamanın başarısız olması iki nedene dayandırılmaktadır. Bunlardan ilki, çete üyelerinin çeteye olan aidiyet duygusudur. Bir çok üye, dahil olduğu kolektif bilince ihanet ettiği hissetmiş bu nedenle programa devam etmemiştir. Diğer bir sebep ise, bir

defaya mahsus verilen mikro kredinin iş kurmak ve sürdürülebilir bir istihdam için yeterli olmamasıdır (World Health Organization, 2015).

Suç önleminin çok paydaşlı bir konu olduğu düşünüldüğünde, görev tanımları arasında suç önleme olan polisliğin, toplum destekli polislik uygulamalarından bahsetmek yerinde olacaktır.

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

TOPLUM DESTEKLİ POLİSLİK

3.1 DÜNYADA TOPLUM DESTEKLİ POLİSLİK

1960'lı yıllarda polisin suçla mücadelesi, geleneksel, klasik yöntem olarak da adlandırılan, suç işlendikten sonra duruma müdahale etme yaklaşımıdır (Geleri, 2009). Araştırmalar, klasik polislik uygulamalarının suç önlemede çok sınırlı etkisi olduğunu göstermektedir. Bu sınırlı etkinin yanı sıra, klasik polislik uygulamalarında polisler ve vatandaşlar arasındaki bağ ve ilişkinin mesafeli olduğu ortaya konmuştur (Office of Justice Programs, 1994). 1965 yılında Los Angeles'ın Watts bölgesinde yaşanan isyanlar büyük ölçekli yıkımlara sebep olmuş, isyanın olabildiğince az hayat kaybı ve yaralanmaya sebep olacak şekilde kontrol altına almasının gerekliliği polisleri zorlayan bir konu olmuştur. Bu durum polislerin olayların bu hale gelmesinde katkılarının olması ihtimalini düşünmeye itmiştir (Goldstein, 1977). Polislerin 73%'ü toplumun kendilerine karşı olduğunu ya da toplumun kendilerinden nefret ettiğini, 13%'ü bazı vatandaşların kendilerine karşı olduğunu bazılarının kendilerini desteklediğini, 12%'si ise vatandaşların kendilerini sevdiklerini düşünmektedir (Forman, 2004). Hükümet, polis ve toplum arasındaki dinamiklerin, sorun alanlarının anlaşılabilmesi için hazırlanan Suç Komisyonu Raporu, polis ve getto grupları arasında düşmanca bir ilişki olduğunu tespit etmiş, şikâyet, suç ve düzensizliğin sebeplerini büyük ölçüde bu ilişkinin niteliği ile açıklamıştır. Benzer amaçla hazırlanan Kerner Komisyonu Raporu ise, bu sorunların sebeplerini vatandaşlar ve polis arasındaki düşmanca ilişkinin ötesinde, polislerin azınlıklara, siyahilere ve yoksullara uyguladığı eşitsiz muamele olduğunu ifade etmiştir (Skolnick ve Bayley, 1988).

Polislerin vatandaşlarla olan ilişkilerinin zayıf olmasının yanı sıra suç ve suç korkusunun da artması uygulanan suçla mücadele stratejilerinin gözden geçirilmesine sebep olmuştur (Forman, 2004). Uygulamaya ilişkin dönüştürülmesi en zorlayıcı durum, polislerin kendilerini vatandaşlarla savaşan, yaptıklarıyla

onlara meydan okuyan bir bakış açısından vazgeçmeleri, vatandaşları kamu güvenliğinin inşası için paydaşları olarak görmeleridir. İlişkinin gelişebilmesi için vatandaşların, polislerin, kendilerinin ihtiyaçları ve sorunlarıyla gerçekten ilgilendiğine, polislerin de toplumun bir parçası olduğuna ikna olmaları gerekmektedir (Office of Justice Programs, 1994).

Suçla mücadele biçiminin ve polis vatandaş ilişkisinin dönüşmesi gerekliliğine katkı sunan bir başka konu da 1960’larda Amerika’da yaşanan toplumsal ve kültürel değerlere ilişkin dönüşümdür. Bu yıllarda Amerika Birleşik Devletleri’nde ortaya çıkan ve dünyaya yayılan “hippi kültürü” diye tanımlanan özgürlükçü hareket, müziğin yanı sıra sanat, edebiyat ve zamanla politikayı da kapsayacak şekilde toplumsal hayatı dönüştürmeye başlamıştır. Hippi kültürü, normatif olanı sorgulamak ve toplumsal düzende devlet otoritesine karşı bireysel özgürlüklerin savunulduğu bir anlayıştır. Bu anlayış, özellikle Vietnam Savaşı karşıtı gösterilerde görünür olmuş, devamında devletin, siyahilere uyguladığı ayrımcılığa karşı politik savunularda yaygınlaşmış ve nihai olarak da Amerikan halkının hükümet ve devletin güvenilirliğini sorgulanmaya başlamasına sebep olmuştur. Bu, özellikle azınlık grupların ve siyahilerin devletle olan gerilimli ilişkisi bağlamında devletin meşruiyetinin tartışılmasına yol açmış ve zamanla hükümet nezdinde görmezden gelinemez boyuta ulaşmıştır (Geleri, 2009). Kamusal alana ve sosyal hayata yayılmış bu yaklaşımın yanı sıra 1960’lı yıllarda özel sektör alanında da yeni yönetim biçimleri ve modeller üzerine konuşulmaya başlanmıştır. Bunlar “toplam kalite yönetimi” ve “yeni kamu yönetimi” kavramlarıdır. Toplam kalite yönetimi müşterilerin ihtiyaçlarına ve taleplerine odaklanmaktadır. Hizmetlerinin öznesini müşteri ve müşterinin memnuniyeti olarak belirlemişlerdir. Özel sektördeki bu dönüşüm, kamu kurumlarının da müşterilerini toplum olarak belirlemesine, müşteri memnuniyeti bağlamında ise toplum odaklı hizmet anlayışını benimsemesine yol açmıştır. Benzer şekilde 1970’li yıllarda yine Amerika’da üzerine konuşulmaya başlanmış yeni kamu yönetimi olgusu, geleneksel yönetim anlayışının sınırlılıklarından ve hiyerarşik yapılanmanın işlevsizliğinden yola çıkarak, dinamik, ilerici ve problem çözme odaklı anlayışın geliştirilmesine alan açmıştır. Bu anlayış, yeni toplum bilincinin oluşturulmasının yanı sıra toplumsal

güçlenmenin ve ihtiyaçlarının farkında olarak bu ihtiyaçlar doğrultusunda hizmet talep etmesinin de temellerini atmıştır (Ekici ve Sözer, 2014).

1960'lı yıllarda polisin toplumdaki işlevi konusunda başlayan tartışmalar geleneksel polisliğin işlevinin sınırlı olduğunun kabul edilmesi, polisin görevinin yalnızca yasa uygulamakla sınırlı olmadığı, toplumun yaşam kalitesinin artırılmasında da önemli rol oynaması gerektiği konularındaki uzlaşının ardından yenilikçi polis uygulamaları üzerine konuşmaya başlanmıştır. Bu yenilikçi polis uygulamalarının ortak yönü, vatandaşların da uygulamalara dâhil olması, polisin vatandaşlarla nitelikli ilişki kurabilmesi için polislerin görev yerlerinde kalıcı olmalarının sağlanması, polisin önceliklerini vatandaşların ihtiyaçlarına göre belirlemesidir. Polisin görevinin suç işlendikten sonra yasayı uygulamakla sınırlı olmadığı kabul edildikten sonra polislik sadece suça müdahale değil, suç korkusunu ve dahi toplumun yaşam kalitesine etki eden diğer sorunlarla da ilgilenecekleri kapsamlı bir yapıya dönüştürülmüştür. Benzer şekilde, bu kolluk dışı işlevlerden bazılarının toplumdaki yaşam kalitesine etkisi açısından son derece önemli olduğu kabul edilmektedir. Bu felsefeyle ortaya konan programlara bir şemsiye terim olarak toplum polisliği ifadesi kullanılmıştır. Programların içeriklerinin temel felsefesi, toplumun asayiş konusunda polise destek olması, polislerin vatandaşlarla iyi ilişkiler geliştirmesi, bölgedeki ihtiyaçlar doğrultusunda öncelikleri belirlemesidir (Goldstein, 1987).

3.2 TOPLUM DESTEKLİ POLİSLİĞİN KAVRAMSAL ÇERÇEVESİ

Toplum destekli polisliğin ortaya çıkmasındaki en temel neden, eski dönemde uygulanan polislik stratejilerinin Amerikan toplumunun ihtiyaçlarına cevap vermiyor olmasıdır. Suçun doğasının, suç oranlarının ve Amerikan toplum yapısının değişmesi hükümeti de yeni yollar aramaya sevk etmiştir. Suçun doğası ve suç oranları ile kastedilen, kentlerdeki yasadışı uyuşturucu kullanımı, çeteleşme, cinayetlerin ve hırsızlığın artması, toplum yapısının değişmesi ise, çalışan yalnız ebeveynlerin artması sonucu çocuklarıyla eskiden olduğu kadar çok vakit geçirememeleri, kilise ve okulların bu boşluğu dolduramaması, göçlerin, etnik

grupların sayısının artmasıdır. Tüm bunlardan hareketle, hükümet, suç ve düzensizliğin artmaması, vatandaşların yasalara bağlı kalmaları için toplumun refahını sağlamaya yönelik bütünleşik uygulamalara ihtiyaç duymuştur (Office of Justice Programs, 1994).

Uygulamaların genel amacı, suç işlenmesinde caydırıcı olmak, suç korkusunu azaltmak, polislerin görünür, kolaylıkla ulaşılabilir olması ve vatandaşla ilişkilerine önem vermesidir (Goldstein, 1987). Bu amaç ve ihtiyaçlar doğrultusunda ortaya çıkmış bir çatı kavram olarak toplum destekli polislik, suç korkusunu azaltmayı, yaşam kalitesini artırmayı, meşru ve nitelikli polislik hizmeti sağlamayı, suç önleyici tedbirlerle suça sebep olan nedenleri ortadan kaldırmayı hedefleyen bir strateji ve politikadır (Friedmann, 1996).

Toplum destekli polislik, toplumla işbirliği ve problem çözme olarak iki temel bileşenden oluşmaktadır. Toplumla işbirliği bağlamında polisler vatandaşlarla yapıcı ilişkiler geliştirmeli, vatandaşları suç önleme uygulamalarına dahil etmeli ve kendi kaynaklarını topluluğun ihtiyaçları doğrultusunda topluluğun kaynaklarıyla birleştirilmelidir. Problem çözme ise, topluluğun çekince ve endişelerinin anlaşılması ve bunların çözümü için en uygun yolların belirlenmesidir (Office of Justice Programs, 1994).

Birçok uygulama toplum destekli polislik yaklaşımına katkı sağlasa da toplum destekli polisliğin tanımı konusunda bir uzlaşma yoktur. Literatürdeki en kapsamlı ve en kabul gören tanımı Cordner yapmıştır (Ekici ve Sözer, 2014).

Toplum destekli polislik bir program değil bir felsefedir ve öncelikle toplum destekli polisliğin dört boyutundan bahsetmek gerekir. Bunlar, felsefi, stratejik, taktiksel ve organizasyonel boyutlardır.

Felsefi boyut, toplum destekli polisliğin altında yatan üç temel fikir ve anlayış üzerine temellenmiştir. Bunlar vatandaş katılımı, etki alanının genişliği ve bireyselleşmiş hizmettir.

Vatandaş katılımı, vatandaşların emniyet birimlerine kolaylıkla erişebilir, karar alma ve politika oluşturma süreçlerine katkı sağlayabilir olması olarak

tanımlanmaktadır. Vatandaşlar, polislerin polislik yaklaşımlarının nasıl olmasını istedikleri konusunda görüşlerini bildirme, fikirlerini tartışma ve endişelerini paylaşma imkânına da sahip olmalıdırlar. Bu yaklaşımın ilkesi “insanlarla, insanlar için, insanlar tarafından” dır.

Etki alanının geniş olması, polislerin yalnızca suçla mücadele etmeleri ya da yasaları uygulamaları değil, bu görevlerinin yanı sıra toplumsal düzeni sağlamaya hizmet edecek daha geniş bir bakış açısı benimsemeleridir. Kırılgan grupların: yaşlıların, azınlıkların, yoksulların, engellilerin, evsizlerin yaşamlarının korunmasında ve iyileştirilmesinde sorumluluklarının olmasıdır.

Bireyselleşmiş hizmet, toplum destekli polisliğin genel uygulamalar yerine yerel normlara, değerlere ve bireysel ihtiyaçlara duyarlı olmasıdır. Uygulamalarda, polis memurlarından hangi yasaların hangi koşullarda uygulanacağına karar verirken “toplumun iradesini” göz önünde bulundurmaları beklenmektedir.

Toplum destekli polisliğin stratejik boyutu, felsefi boyutun uygulamaya geçmesi sürecindeki temel kavramlardır. Bu temel kavramlar uygulamaların yeniden yapılandırılması, bölgeye odaklanma ve önlemedir.

Uygulamaların yeniden yapılandırılması, klasik polislik anlayışının aksine uygulamaların önleme müdahalelerine dönüştürülmesi, vatandaşlarla etkili ve etkileşimli bir ilişkinin yürütülmesidir. Böylesi uygulamalar çoğunlukla yüz yüze iletişimde olmayı gerektirdiğinden, polisin varlığı daha çok hissedilir ve polis ile vatandaşlar arasındaki ilişki artar.

Bölgeye odaklanma, polis memurlarının geniş bir bölgeden sorumlu olmalarından daha küçük alanlardan sorumlu tutulmalarıdır. Polisler görev yerleri sürekli değiştirilmediğinde vatandaşlarla birbirlerine aşinalık geliştireceklerdir. Bu da aralarındaki ilişkiyi güçlendiren bir araç olacaktır.

Yeniden yapılandırılmış uygulamalarla bölgeye odaklanıldığında, görevli memurlar bölgenin dinamiklerini ve ihtiyaçlarını bilebilecekler, böylelikle olası istenmeyen olayları önleyebileceklerdir.

Taktiksel boyut, uygulamaların temelini oluşturan üç unsurdur. Bunlar, pozitif etkileşim, işbirliği ve problem çözmedir.

Polisin güç uygulamasını gerektiren durumlar polisin vatandaşlarla olan ilişkilerini gerilimli hale getirebilmektedir. Bu nedenle, toplum destekli polislikte önemli olan polislerin her fırsatta vatandaşlarla arasındaki iletişimi geliştirmesi ve sağlıklı iletişim kurmasıdır. Bu, pozitif etkileşim olarak tanımlanır.

Vatandaşlarla işbirliği yapmak toplum destekli polisliğin benimsediği amaçlardan biridir. İşbirliği, vatandaşların süreçlere katılması ve sorumluluk alması böylelikle topluluk bilincinin oluşturulmasına katkı sağlanmasıdır.

Problem çözme, problemin belirlenmesi, analiz edilmesi, alternatif yerel çözümlerin geliştirilmesi ve çözümlerin uygulanması, değerlendirilmesi aşamalarından oluşmaktadır. Çözümler, her topluluk için farklılaşabilir. Önemli olan, çözüm alternatiflerinin çeşitlendirilmesi, en uygun olanının seçilmesidir.

Organizasyonel Boyut, toplum destekli polislik uygulamalarını büyük ölçüde etkileyen boyuttur. Organizasyonel boyutun üç temel unsuru yapı, yönetim ve bilgidir.

Toplum destekli polislik organizasyonların yapısı, toplum destekli polisliğin felsefesi ve misyonuna uygun olmalıdır. Bu sebeple, toplum destekli polisliğin felsefi, stratejik ve taktiksel boyutun hayata geçirilebilmesi için polis teşkilatlarının da yeniden yapılandırılması gerekmektedir. Söz konusu yapılandırılma, hiyerarşik yapının yeniden düzenlenmesi, memurların yetki ve sorumluluklarının genişletilmesi, yetkinliklerinin artırılmasını kapsamaktadır.

Teşkilat yapısındaki kültür ve değerlerin benimsenmesi yanı sıra etkili şekilde hayata geçirilmesine katkı sağlaması amacıyla stratejik planlamaların yapılması, mentorluk ve koçluk desteğinin verilmesi ve tüm bunlara ilişkin izlenecek yollar ile ilgili mutabakat sağlanması yönetim unsurudur.

Toplum destekli polislikteki başarı ölçütlerinden biri de sağlanan hizmetin nitelikli olmasıdır. Bunun için de uygulamalar için ihtiyaç duyulan bilginin sağlıklı

olması çok önemlidir. Buna erişebilmek için gerekli olan sistemler ve teknolojik araçlar kullanılmalıdır (Cordner, 1995).

Toplum destekli polislik, bir bakıma gücü ve devlet otoritesini temsil eden polisliğin toplumun bireyleri ile olan ilişkisini iyileştirme ihtiyacı üzerine ortaya çıkmış, polislerin vatandaşlarla olan ilişkilene biçimini ve olaylara müdahale yaklaşımlarını tanımlayan bir perspektiftir. Polislerin toplumla eşit ilişki kurmasını, bu ilişkiyi olumlu yönde geliştirmeye yönelik tutumların desteklenmesini ve polisin vatandaşlarla işbirliği içinde olmasını önceleyen demokratik bir ilişki yaklaşımını betimlemektedir. Ancak bu yaklaşımı polis ve vatandaşlar arasında hiyerarşik olmayan bir ilişki biçimi ile işbirliği yapmaları olarak nitelendirmek sınırlayıcı olacaktır. Cordner, toplum destekli polisliği birden çok boyutu ve işlevi ile tanımlarken esasen birbirini bütünleyen birden çok bileşenden oluşan ve bu bileşenlerin eksiksiz ve işlevsel olduğu kompleks bir yapıya dikkat çekmiştir.

3.3 TOPLUM DESTEKLİ POLİSLİK UYGULAMALARI

Toplum temelli suç önleme, toplum destekli polisliğin ulaşmayı istediği temel hedeftir (Skolnick ve Bayley, 1988). Devriye gezmek, denetleme, durdurma ve kimlik kontrolü yapma polisler tarafından yürütülen önleme çalışmalarındandır (Geleri, 2009). Polisler tarafından uygulanan bu çalışmalarla ilgili vatandaş ve kamu görevlilerin algısı, bir bölgede ne kadar çok sayıda polis varsa o bölgede o kadar az suç vardır, şeklindedir. Ancak sosyal bilimciler yaptıkları araştırmalarla bu önermenin her zaman geçerli olmadığını ortaya koymuştur (Sherman, 1998). Devriye gezmenin suç önleme üzerindeki etkisi, Amerika'nın New Jersey eyaletinde uygulamaya konan "Güvenli ve Temiz Mahalleler Programı" nın uygulamasının beşinci yılında Washington'daki Polis Vakfı programın değerlendirme raporunu ile ortaya konmuştur. Rapora göre; yaya devriye uygulaması suç oranlarını düşürmemiştir ancak mahalle sakinleri eskiye oranla kendilerini daha güvende hissettiklerini, suç oranlarının azaldığına inanma eğilimi gösterdiklerini, daha az güvenlik önlemi aldıklarını örneğin, evdeyken kapılarını kilitlemediklerini ifade etmişlerdir (Wilson ve Kelling, 2017).

Araştırmalara göre, polisin suçu önlemedeki etkisi, risk faktörlerine ne kadar odaklandığı ile ilgilidir. Belirli bir bölgede rastgele devriye gezilmesi, suç gerçekleştikten sonra yapılan müdahalelerin ve tutuklamaların suç nleme üzerinde etkisinin olmadığı kanıtlanmıştır (Sherman, 1998).

Toplum destekli polisliğin en yaygın uygulamalarından biri Neighborhood Watch programıdır. Program ilk olarak Amerika'da ortaya çıkmış sonrasında birçok ülkede uygulanmaya başlanmıştır (Skolnick ve Bayley, 1988). Neighbourhood Watch geniş bir toplumsal katılımı gerektiren, suçu ortaya çıkaran sebeplere değil, suçun oluşmasını önlemeye ve suç korkusunu azaltmaya yönelik uygulanan bir programdır. Programın temeli vatandaşların polisin gözü kulağı olması ve şüpheli davranışları polislere bildirmesidir (Tilley, 2009). Bunun yanında programın bir diğer amacı, komşular arasındaki ilişkiyi geliştirmek, böylelikle birbirlerine karşı kollektif bir sorumluluk almalarını sağlamaktır (Skolnick ve Bayley, 1988).

Sherman'a göre, Neighbourhood Watch programlarının etkisine ilişkin yapılan araştırma verilerinin sonuçları güçlüdür ve süreklilik arz etmektedir. Aksi varsayılmakla beraber, araştırmalar neighbourhood watch uygulamalarının suçu önlemede etkisinin olmadığını ortaya koymuştur. Araştırmalara göre bu konudaki temel sorun, suç oranlarının yüksek olduğu bölgelerde vatandaşların polisle işbirliği yapmak konusunda isteksiz olmaları, örgütlenmek konusunda sınırlı beceri ve motivasyonlarının olmasıdır (Sherman, 1998).

Araştırmalar, birçok suç olayının işlek caddeler, kulüpler, barlar gibi belirli bölgelerde yaşandığına işaret etmektedir. Suçun, suçun yoğun olduğu bu yerlere odaklanılarak önlenebileceği düşünülmüştür. Bu bağlamda, böyle yerlerde, coğrafi bölgelerde yürütülen, çevredeki risk faktörlerine odaklanmış, bölgedeki polis sayısının arttırılması stratejisine dayanan Sıcak Nokta (Hot Spots) polisliği uygulamaları yapılmaktadır. Uygulamalar toplum destekli polislerin o bölgedeki vatandaşlarla işbirliği içinde yürütülmektedir. Uygulamaların başarılı olabilmesi için bölgeye dair, neyin, ne zaman, kim tarafından, nasıl yapıldığının bilinmesi,

uygulamaların bu soruların cevabından hareketle planlanması gerekmektedir (World Health Organization, 2015).

Toplum destekli polislik uygulamalarının vatandaşlar ve polisler arasındaki ilişkiyi geliştirmeye, vatandaşların suçla mücadele konusunda bilgi sahibi olmalarına katkı sağladığı, suç korkusunu azaltmaya destek olduğu bilinmekle birlikte uygulamaların tek başına suç önlemede sınırlı bir etki yarattığı, uygulamaların etkisinin ancak başka önleme programlarıyla eş güdümlü olarak yürütüldüğünde arttığı düşünülmektedir.

Son 20 yılda, Amerikan polisliğinin odak noktası toplum destekli polislik uygulamalarını polisliğin her alanında uygulamaya koymak olmuştur (Paez ve Dierenfeldt, 2019). 1996 yılında toplum destekli polislik birimi, çocuk adaleti ve suç önleme birimi ve halkla ilişkiler servisinin ortak çalışmasıyla genç odaklı toplum destekli polislik uygulamaları için işbirliği yapmışlardır. Genç odaklı toplum destekli polislik uygulamalarının öznesi, çocuklar ve gençlerdir. Programın temel hedefi, yerelin problemlerini yerele özgü, özgün stratejilerle çözmektir. Uygulamaların amacı ise, toplum destekli polislik felsefesine uygun olarak yereldeki problemleri tanımlamak, çözümlerine ilişkin stratejiler oluşturmak, çocukların ve gençlerin katılımlarını sağlayarak önleyici işbirlikleri sağlamak, çocuk suçları, mağduriyet, kamu güvenliği gibi konularda yereldeki kurumlar arasında ortaklıklar yapılmasına destek olmaktır. Uygulamalar üç aşamadan oluşmuş, ilk olarak programları yürütecek kilit aktörler belirlenmiş, dokuz şehir/eyelet (Los Angeles, California; Boston, Massachusetts; Oakland, California; Kansas City, Kansas; Houston, Texas; Chicago, Illinois; Rio Grande, Texas; Maund Bayou, Mississippi; Santa Ana, California) seçilmiştir. İkinci aşamada, var olan sorunların ve gerekliliklerin tanımlanması, bilgi paylaşımının yaygınlaştırılması, suçun, trendlerinin ve suça ilişkin verilerin analizi, suçun yerel stratejiler ve planlar geliştirmek üzere eğitimler, atölyeler ve teknik bilgilendirme yapılmıştır. Üçüncü aşamada ise, program katılımcılarının oluşturdukları stratejileri uygulamaya geçilmesi aşamasıdır (U.S. Department of Justice, 2021).

Bu yaklaşımın, uygulamaların yerelin ihtiyaçları doğrultusunda oluşturmanın önemine dikkat çekmektedir. Uygulamaların sonuçlarına ve etkisine ilişkin veri bulunamamıştır ancak yerelin ihtiyaçları doğrultusunda proje geliştirme fikri ve bu konuda sağlanan desteğin kendisi ocuk suçluluğunun nlenmesine konusundaki yaklaşıma dair fikir verdiği düşünülmektedir.

3.4 TÜRKİYE'DE TOPLUM DESTEKLİ POLİSLİK

3.4.1 Toplum Destekli Polisliğin Arka Planı ve Gelişimi

Toplum destekli polisliğin Türkiye'deki arka planı diğer ülkelerde olduğu gibi toplumsal ihtiyaçlara cevaben değil, Avrupa Birliği Projesi olarak hayata geçirilmesiyle olmuştur (Polat, 2014).

Toplum destekli polislik yaklaşımının ortaya çıkmasında dönemin siyasal konjektrnn yanı vatandaşların geçmiş dönemde emniyet gleriyle olan ilişkisinin dönüştürülmesi ihtiyacı da etkili olmuştur. 1980 yılında yaşanan askeri darbeden sonra vatandaşların emniyet gleriyle olan ilişkisinin iyileştirilmesi, yanı sıra Türkiye'nin Avrupa Birliği'ne ye olmasının gündeme gelmesi ve bu sürece ilişkin gereklilikler toplum destekli polisliğin gündeme gelmesinin arkasındaki sebeplerdir. 1999 yılında Türkiye'ye adaylık statüsünün tanınması ve bununla birlikte oluşan fon kaynakları emniyet birimlerinin bazı projelerini hayata geçirmesinde itici güç olmuştur. Bu dönem, emniyet birimlerindeki dönüşümün başlangıç tarihi olarak adlandırılabilir (Arap, 2017). Ancak bu dönüşüm, toplum destekli polislik uygulamasının Türkiye'de ortaya çıkmasının Amerika'nın aksine toplum ve polis arasındaki ilişkiyi düzenlenmesi ihtiyacına istinaden değil, Türkiye'deki siyasi gündem ve bunun gerekliliklerinin yerine getirilmesi için gündeme gelmiştir.

Toplum destekli polisliğin Türkiye'de sistemli ve uygulamaya dönük hale gelmesi 2000'li yılların başında mümkün olmuştur. İçişleri Bakanlığı 2003 yılında Toplum Destekli Güvenlik Hizmeti konulu genelge yayınlamış, genelgede, halkın güvenlik faaliyetlerine destek olmasının teşvik edilmesi, suç nleme politikalarının

belirlenmesinde kurumlar arasında işbirliği yapılması, süreçlere kamu ve sivil toplum kurumlarının katılımının sağlanması gibi konular öne çıkmıştır. Genelgenin ardından, İçişleri Bakanlığı 2004 yılında yayınladığı genelgede toplum destekli polisliğin tüm Türkiye’de uygulanmaya başlanacağı duyurulmuştur (Arap, 2017).

Toplum destekli polislik uygulamaları, İspanya ile ortak yürütülen Avrupa Birliği - Türkiye Mali İşbirliği kapsamında Türk Polis Teşkilatının Sorumluluğunun, Verimliliğinin ve Etkinliğinin Güçlendirilmesi Twinning Projesi’nin bir alt başlığı olarak başlatılmıştır (Emniyet Genel Müdürlüğü Asayiş Dairesi Başkanlığı, 2007). Projenin pilot uygulaması, Ankara – Çankaya, İstanbul – Sarıyer, İzmir – Konak, Kayseri – Talas, Erzurum – Merkez, Adana – Seyhan, Antalya – Merkez, Bursa – Nilüfer, Trabzon – Merkez, Diyarbakır – Merkez ilçeleri olmak üzere 10 ilde Toplum Destekli Polis Amirliklerince ve Toplum Destekli Polislerle yapılmıştır. Uygulama, 15.01.2008 tarihli genelge ile 15 ilin uygulamaya eklenmesi ile devam etmiş, 1 Nisan 2009 tarihinden sonra 30 ilde daha uygulanmaya başlamasıyla ülke genelinde uygulanmaya başlanması sağlanmıştır (Polat, 2014).

2009 yılında Emniyet Genel Müdürlüğü Toplum Destekli Polislik Hizmetleri Yönetmeliği yayınlanmıştır (Emniyet Genel Müdürlüğü, 2009). Yönetmelikte, kuruluş şemasına yer verilmiş, toplum destekli polisliğin temel amaç ve yaklaşımlarına değinilmiş, yerel odaklılık vurgusu yapılmış, çalışma esasları ve görev alanlarına ilişkin tanımlamalara yer verilmiştir. Bunlara ek olarak, birimlerde görev alacak polislerin niteliklerinden de bahsedilmiştir. Yönetmeliğe göre, bu birimde görev almak isteyen polis memurları yazılı başvuruda bulunacak, ardından mülakatlara tabi tutulacaklardır.

Toplum destekli polislik biriminde görevli olan polislerin görevleri şöyle özetlenmiştir: memurlar, sorumlu oldukları alandaki vatandaşlarla iletişimlerini arttırmak, suç önleme ve suçtan korunma konusunda vatandaşları bilgilendirmek, bölgesi dâhilindeki esnaf, okul, muhtarlık gibi doğrudan işbirliği yapabilecekleri kurum ve kuruluşlara ziyarette bulunmak, meydana gelen suçların mağdurlarları ile iletişime geçmek ve kendilerinin yalnız olmadığını hissettirmek, vatandaşın çeşitli

kurumlarla iletişime geçmek noktasında ihtiyaç duydukları bilgiyi vermek, yönlendirmeleri yapmak, vatandaşların istek ve taleplerini dinlemek ve bunları ilgili birimlere iletmekle yükümlüdür. Bunlara ek olarak, memurların görev aldıkları bölgenin fiziki ihtiyaçlarını da gözlemlemek ve müdahale edilmesini sağlamak da sorumlulukları arasındadır. Memurlar, tüm bu görevlerine istinaden, gün sonunda günlük görev raporu yazmakla yükümlüdürler. Memurların performansları, bu raporlara göre değerlendirilecektir.

Kurumlarla işbirliği yapılması ve artırılması konusunda kamu kurumlarının da dahil edildiği kurulların oluşturulması öngörülmüştür. Buna göre, her ilde valinin koordinesinde Kent Güvenlik Danışma Kurulu oluşturulacak, kurula İl Milli Eğitim, İl Sağlık, Sosyal Hizmetler Müdürlüklerinin temsilcilerinin, sivil toplum kuruluşları, belediye görevlilerinin, muhtarların ve vatandaşların katılımı sağlanacaktır.

Her ilçede kaymakamların koordinasyonu ile İlçe Güvenlik Danışma Kurulları kurulacak, katılımcıları ilçe milli eğitim müdürlüğü, belediye, sağlık hizmetleri, sivil toplum temsilcileri ve gönüllü vatandaşlar olacaktır.

Kurulması öngörülen İl Yürütme Kurullarının yönetimi İl Emniyet Müdürlüklerince yapılacaktır. İl Yürütme Kurulunda asayiş şube müdürü, önleyici hizmet birimi birim amiri, çocuk şube, trafik denetleme şube, personel şube ve eğitim şube müdürleri görev alacaktır.

Bu düzenlemelerin yanı sıra, toplum destekli polislik uygulamalarının etkin şekilde yapılabilmesi için uzman personel istihdamının gerekliliği de öngörülmüş, ihtiyaçlar ve kadro imkânları ölçüsünde sosyolog, sosyal hizmet uzmanı, istatistikçi ve psikologların istihdam edilebileceği ifade edilmiştir (Emniyet Genel Müdürlüğü Asayiş Dairesi Başkanlığı, 2007).

Toplum destekli polisliğin görev tanımı, sorumluluk alanları ve işleyişi konusunda yönetmeliklerin düzenlenmesi bu konuda bir alt yapının oluşturduğunu göstermektedir. Bu da Cordner'in tanımında toplum destekli polisliğin organizasyonel boyutun yapı bileşenine işaret etmektedir. Ancak yapılan

düzenlemelerde uygulamalara yönelik stratejik planların yapılması, mentorluk desteği, uygulamaların etkisinin ölçülmesi, izleme değerlendirme çalışmaları konularına yer verilmemesi yine Corder'ın tanımındaki toplum destekli polisliğin yönetim ve bilgi bileşenlerinin karşılanmadığını düşündürmektedir.

3.4.2 Toplum Destekli Polislik Uygulamaları

Toplum Destekli Polislik Amirlikleri, toplum destekli polislik yaklaşımının amaçları ve kendi yükümlülükleri doğrultusunda, sorumluluk alanlarında, huzur toplantıları, bilgilendirme toplantıları, bireysel irtibat çalışmaları, okul aile birliği toplantıları, sosyal etkinlikler, sosyal yardım faaliyetleri ve destek ziyaretleri gerçekleştirmişlerdir (Polat, 2014).

Huzur toplantıları, problem çözme odaklı, vatandaşların yaşadıkları sorunları dile getirdikleri böylelikle polise bilgi akışının sağlandığı toplantılardır. Genel olarak güvenlik, suçtan korunma konusunda alınabilecek bireysel önlemlerin anlatıldığı bilgilendirme toplantılarının hedef grubu öğrenciler, esnaflar, sivil toplum ve kamu çalışanları ve özel güvenlik görevlileridir. Polislerin vatandaşlarla olan iletişimlerini güçlendirmek için yürütülen bireysel irtibat çalışmaları ile polislin güvenilirliğinin artırılması hedeflenmektedir. Okul aile birliği toplantıları, okulların güvenli eğitim ortamını sağlaması üzerine okullarla iletişim ve koordinasyonun sağlanması üzerine yürütülmektedir. Polislerin, vatandaşlarla ilişkilerinin güçlenmesi ve geliştirilmesi için sosyal etkinlikler düzenlemesi, görevli oldukları bölgede destek ihtiyacı duyan bireylere yönelik sosyal yardım faaliyetlerinin gerçekleştirilmesi ve gerekli yönlendirmelerin yapılması ve destek ziyaretleri Türkiye yürütülen toplum destekli polislik uygulamalarındandır (Doğan ve Gökaya, 2014).

Türkiye'de her bir ilde yapılandırılmış standart uygulamalar söz konusu değildir. Toplum destekli polislik uygulamaları her ilin kendi toplum destekli polislik birimi yöneticisinin bakış açısı doğrultusunda şekillenmektedir (Delice ve Odabaşı, 2014).

Antalya Emniyet Müdürlüğü tarafından uygulanan Komşu Kollama Uygulaması ile komşuluk ilişkilerinin gelişmesine destek olmasının yanı sıra suç korkusunu azaltmayı hedeflemiştir.

Bursa Emniyet Müdürlüğü tarafından uygulanan Mağdur Destek Projesi ile suç mağdurlarının desteklenmesi amaçlanmıştır. Uygulamanın etkisi ölçüldüğünde uygulama yapılan bölgede mala karşı işlenen suçların azaldığı, kurumlar arası koordinasyonun ve polis vatandaş ilişkisinin arttığı tespit edilmiştir.

Malatya Emniyet Müdürlüğü'nün yürüttüğü Yıldıztepe Mahallesi Sosyal Sorumluluk Projesi kapsamında dezavantajlı bir mahalle olan Yıldıztepe'de sosyal faaliyetler düzenlenmiş, çevre düzenlemeleri yapılmış, mahalle sakinlerinin kentlileşme sürecinde destek olunması amaçlanmıştır.

Sivas'ın Zara ilçesinde uygulanan "Mahalleni Kolla" projesi kapsamında esnaf ve vatandaşlarla toplantılar yapılmış, bölgedeki suç olayları ve türleri üzerine konuşulmuştur. Sıklıkla karşılaşılan ev hırsızlığı, dolandırıcılık gibi suç türlerinin gerçekleştiği durumlar ve saatler belirlendikten sonra ne şekilde müdahale edileceği konusundaki işbirliği vatandaşlarla konuşulmuştur. Yanı sıra, okullarda bilgilendirme toplantıları yapılmış, cami cemaatine ulaşılması amacıyla müftülükle işbirliği yapılmış cuma hutbelerinde bilgilendirici paylaşımlar yapılmış, esnaf, muhtarlık ziyaretleri yapılmış, vatandaşların cenaze merasimlerine, kutlama etkinliklerine katılım sağlanarak altı ay süresince birbirini tamamlayan faaliyetlerle bütüncül bir yaklaşım benimsenmiştir. Tüm bu çalışmaların halkın güvenlik algısına etkisi uygulamalara başlamadan önce ve uygulamalar tamamlandıktan sonra yapılan anketlerle ölçülmüştür. Anket sonuçlarına göre, polisin vatandaşla olan ilişkisinin, vatandaşların toplum destekli polislik hakkındaki bilgisinin ve polisin görünürlüğünün anlamlı şekilde arttığı, mahallede algılanan sorunların ise azaldığı ifade edilmiştir (Alpkan ve Palacı, 2008). Zara ilçesindeki bu uygulama, mahalledeki sorun tespiti ile başlamış, sorunun çözümünde paydaş olabilecek tüm kilit aktör ve kurumların işbirliği içinde gerçekleştirilmiş ve uygulamanın etkisi ön-son testlerle ölçülmüştür. Bu anlamda Türkiye'de yapılan iyi örnek uygulamalarından biri olduğu düşünülmekte, bu uygulama özelinde toplum destekli

polisliğin vatandaş ilişkilerine, suç önlemeye ilişkin olumlu katkısının olduğunu göstermektedir.

Toplum Destekli Polislik, problem çözme odaklı yaklaşımıyla, toplumla olan işbirliğinin güçlenmesi bağlamında bölgesel olarak terörle mücadeleye yönelik uygulamaları da kapsamaktadır (Cinoğlu ve Özeren, 2014). Mardin Geceleri projesinde vatandaş buluşmaları vatandaşların evlerinde yapılmış, böylelikle kültürel olarak bir devlet erkânının kişiyi evinde ziyaret etmesinin önemi üzerinden vatandaşların kendilerini önemli hissetmeleri amaçlanmış, bilgilendirme toplantıları yapılmıştır. Proje kapsamında yapılan faaliyetler, katılımcıların geri bildirimleri üzerinden değerlendirilmiş, tüm geri bildirimlerin olumlu olduğu ifade edilmiştir (Şahin ve Yıldız, 2014).

Toplum destekli polislik uygulamaları çeşitli illerde yürütüldüğü ancak uygulamalara ilişkin bütünsel bir stratejiden bahsetmenin mümkün olmadığı anlaşılmaktadır. Bazı uygulamaların etkisi anlaşılmaya çalışılmıştır ancak verilerin kısıtlılığından bahsetmek yerinde olacaktır. Örneğin, huzur toplantıları ya da vatandaş bilgilendirme toplantıları olarak adlandırılan bilgilendirmeye yönelik çalışmalar toplum destekli polislik uygulamalarının en yaygın olanlarından biridir. Toplantılara katılan kişi sayısı kayıt altına alınmakta, istatistiksel olarak raporlanmaktadır ancak bilgilendirme toplantılarının vatandaşlar nezdindeki kazanımlarına ilişkin çalışma yapılmamıştır. Dolayısıyla uygulamanın vatandaşlar üzerindeki etkisini anlamamıza temel olabilecek çalışmaların yapılmasına ihtiyaç duyulmaktadır.

3.4.3 Çocuk Suçluluğunu Önlemeye Yönelik Toplum Destekli Polislik Uygulamaları

Türkiye’de hedef kitlesi çocuklar, amacı çocukların suçla ilişkilenmesini önlemek olan uygulamalar da söz konusudur. Uygulamaların genel amacı, çocukların polislerle sağlıklı ilişki kurmalarını, sosyal ve mesleki faaliyetler aracılığı ile gelişimlerine ve sağlıklı sosyalizasyonlarına katkı sunmaktır.

Adıyaman Emniyet Müdürlüğü'nün Mahalle Takımları Oluşturulması ve Mahalli Futbol Ligi Kurulması projesinin hedef kitlesi okul devamsızlığı olan, uyumlu davranma konusunda zorluk yaşayan, ailesinden yeterli desteği görmediği düşünülen çocuklardır. Projenin amacı, çocukların ve gençlerin sosyalleşmesinin sağlanması, çocukların suç ve uyuşturucu madde ile ilişkileneceklerinin önlenmesi, çocukların polislerle olan ilişkisinin gelişmesidir (Polat, 2014).

Mardin Toplum Destekli Polislik büro amirliği tarafından yürütülen Mardin Beyaz Perde / Beyaz Sayfa Projesi terörle mücadele kapsamında yürütülen projelerdir. Terörün cehalet, devletin kurum ve kuruluşlarını tanımamaktan beslendiği düşünüldüğünden projenin öncelikli hedef kitlesi Mardin'in köylerinde yaşayan, eğitim ve sosyal imkânları kısıtlı olan çocuklardır. Proje kapsamında çocukların Mardin'e götürülmesi, tarihi ve turistik mekanları ziyaret etmesi, vali, kaymakam ve emniyet amirleri ile tanışmaları, böylelikle aralarında olumlu bir ilişkinin gelişmesi sağlanmıştır. Köy Buluşmaları'nda, Beyaz Sayfa projesine katılan çocukların aileleri ziyaret edilmiş, onların devlet için önemli oldukları mesajının verilmesi amaçlanmıştır.

2011 yılında Türkiye'de yürütülen Çocukların Mutlu Geleceği için Umut Yıldızı Projesi'nin hedef kitlesi suça sürüklenen, sokakta yaşayan ya da madde bağımlısı çocuklardır. Proje de Emniyet Genel Müdürlüğü, İş-kur ve Türkiye Odalar ve Borsalar Birliği işbirliği yapmış, çocukların mesleki eğitim becerilerinin artırılmasının yanı sıra bilgilendirme faaliyetlerinin yapılması, çocukların sosyal, kültürel ve sportif faaliyetlere katılmalarının sağlanması amaçlanmıştır. Eğitimi tamamlayan çocukların becerileri doğrultusunda istihdam edilmeleri sağlanmıştır. Projeye 10.000'e yakın çocuğun dahil edildiği ifade edilmiştir (Sayli, 2011). Programın etkisine ilişkin veri bulunamamıştır.

Yukarıda bahsedilen, Çocukların Mutlu Geleceği için Umut Yıldızı Projesi'nin Adana ili uygulamasında mesleki eğitim ve danışmanlık programını birleştirilmiş "Yaşam Koçlarıyla Umut Yıldızı Projesi" adı ile uygulanmıştır. Projenin, Emniyet Genel Müdürlüğü Asayiş Daire Başkanlığı tarafından çocuk suçluluğunu önleme kapsamında tüm illerde uygulanması talep edilmiştir. Proje kapsamında suça

sürüklenen ve risk altındaki okula devam edemeyen çocukların İş-kur Bölge Müdürlükleri ile yapılan işbirliği doğrultusunda meslek edinme kurslarına katılmaları böylelikle mesleki becerilerini geliştirip istihdam edilmeleri öngörülmüştür. Uygulamanın çocukların suçla ilişkilenmesini önleyeceği öngörülmüştür. Mesleki eğitimin yanı sıra çocuklar Çocuk Şube ve Toplum Destekli Şube Müdürlüğü personelinin koçluk desteği almışlardır. Projenin Adana ilinde yapılan uygulamasına ilişkin yürütülen araştırmaya göre, projenin hedef kitlesine uygun 385 çocuk tespit edilmiş, 120 çocuğun projeye katılımı sağlanmış, çocuklar elektrik tesisatçılığı, kuaförlük, mobilyacılık, otomobil tamirciliği gibi meslek kurslarına yönlendirilmişlerdir. Altı ayın sonunda 105 çocuk eğitimini tamamlamış, çeşitli sivil toplum kuruluşları aracılığı ile meslekleri doğrultusunda istihdam edilmeleri sağlanmıştır. 65 çocuğun çalışmaya devam ettiği, 15 çocuğun ise, suçla yeniden ilişkilendiği tespit edilmiştir. Araştırmaya göre, projenin başarı oranı %85'tir ancak projenin başarısı ile ilgili çocukların ileriki yıllardaki durumunun da belirleyici olacağı ifade edilmiştir (Gönültaş, 2021).

Bu çalışmalar, Türkiye'de toplum destekli polislik uygulamalarının çocuk suçluluğunu suç önlemeye yönelik olarak kullanıldığı göstermektedir. Ancak bu konuda sınırlı sayıda proje geliştirilmiş, benzer şekilde projelerin etki ölçümlemesi de sınırlı olmuştur. Bu nedenle, bu konuda daha çok çalışma yapılmasının faydalı olacağı düşünülmektedir.

3.4.4 Uygulamalarının Değerlendirilmesi

Toplum destekli polislik uygulamalarına ilişkin vatandaşlardan gelen geri bildirimler olumludur ancak uygulamaların Türkiye genelindeki etkisine ilişkin bütüncül bir araştırma yapılmamıştır (Doğan ve Gökkaya, 2014).

Toplum Destekli Polislik birimlerinde çalışan personelin, toplum destekli polislik algılarını anlamak amacıyla 2009 yılında İstanbul'un bir ilçesinde 17 memurla yarı yapılandırılmış görüşme tekniği kullanılarak bir araştırma yapılmıştır. Araştırma kapsamında memurların toplum destekli polislik kavramından ne anladıkları, görevlerini nasıl algıladıkları anlaşılmaya çalışılmıştır.

Araştırma neticesinde, toplum destekli polislik kavramına ilişkin bilgilerinin yüksek olduğu, herhangi bir kafa karışıklığı yaşamadıkları, algılarının ise olumlu ve olumsuz olarak iki alt başlıkta değerlendirildiği ifade edilmiştir. Olumlu algılamalar, çalışmaların halka olan ilişkilerini olumlu yönde geliştirdiği ve polislere dair olumsuz imajın düzeltilmesine katkı sağladığı, uygulamaların vatandaşları bilgilendirmek konusunda işlevsel olduğu ve vatandaşla polis arasındaki işbirliğinin suç önleme konusunda araç olarak görüldüğü yönündedir. Olumsuz algılamalar ise, polise ek iş yükü getirmesi ve diğer polis birimlerin hizmetleri ile bütünlük sağlamadığında vatandaşın yapılanları “göz boyama faaliyeti” olarak görmesi olarak tanımlanmıştır. Personelin çoğunluğu yapılan faaliyetleri olumlu olarak değerlendirmekte, faaliyetlerin suçla mücadelede gerekli olduğuna inanmaktadır. Olumsuz algılayan polis memurları, uygulamaların daha iyi yapılmasına yönelik önerilerde bulunmuşlar, hem olumlu hem olumsuz bakanlar ise, vatandaşlarla kurulan ilişkinin diğer birimlerce de devam ettirilmesini önermişlerdir. Araştırmanın bilimsel açıdan genellenmesi mümkün değildir ancak başka bölgelerde de yapılarak karşılaştırma yapılmasına olanak tanıyacağı ifade edilmiştir (Sözer, 2014).

Toplum destekli polislik yaklaşımını olumsuz algılayan polislerin iyileştirilmesine yönelik öneriler sunmaları, uygulamayı reddetmediklerini, aksine uygulamaya katkı sunmaya çalıştıkları şeklinde yorumlanabilecektir. Tüm katılımcıların toplum destekli polislik anlayışını diğer birimlerin de desteklemesini önermesi bir diğer olumlu yaklaşım olarak değerlendirilebilir. Ancak bu TDP felsefesinin yalnızca o birimlerde görevli polislerin mesai saatleri içindeki görev tanımları gereği uygulamaya çalıştıkları bir yaklaşım olarak algılandığını, yani vatandaşla polis arasındaki ilişkiyi, polisin hizmet, görev perspektifinin bütünü tanımlayan bir bakış açısı olmadığını göstermediği düşünülmektedir.

Toplum Destekli Polislik uygulamalarının Türkiye’de 10 yıldır uygulanmasının ardından, 2014 yılında, Türkiye’nin çeşitli illerinden Toplum Destekli Polislik Şube Müdürlüklerinde çalışan 313 katılımcıyla uygulanan anketle, çalışanların uygulamalara dair algıları, toplum destekli polislik felsefesini ne kadar

benimsedikleri ölçülmeye çalışılmıştır. Araştırmanın sonucunda, personelin genel olarak toplum destekli polislik felsefesini benimsediği, konuya ilişkin bilgi birikimlerinin olduğu ortaya çıkmıştır. Kurumdaki emniyet amirinin değişmesiyle, yapılan uygulamaların da değiştiğinin ifade edilmesi toplum destekli polislik uygulamalarının kurumsallaşmasında istenilen seviyede olmadığını göstermiştir. Birimlerin yaptıkları bazı sosyal faaliyetlerin aslen başka kurumların sorumluluğunda olduğu dolayısıyla müdahil olunmaması gerektiği yönündeki söylemler sıkça karşılaşılan ifadelerdendir (Delice ve Odabaşı, 2014).

3.4.5 Uygulamalara İlişkin Eleştiriler ve Öneriler

Toplum destekli polisliğin Türkiye’de ihtiyaç üzerine değil bir Avrupa Birliği projesi olarak ortaya çıkması, toplum destekli polislik felsefesinin anlaşılmasını ve benimsenmesini sınırlandırmıştır. Bunun yanı sıra, Türkiye’deki merkezîyetçi uygulama anlayışı, toplum destekli polisliğin yerellik prensibi, yerelin ihtiyaçları doğrultusunda uygulanması gereken güvenlik hizmetleri için risk oluşturmaktadır. İdeal durumda bir memurun 10.000 kişiden sorumlu olması beklenirken Türkiye’de bir memurun ortalama 75.000 kişiden sorumlu olması uygulamaların etkinliğini azaltmakta, bununla birlikte memurların sıklıkla görevlerinin ve görev yerlerinin değiştirilmesi uygulamaların seyrini olumsuz etkilemektedir. Uygulamaların seyrini etkileyen başka bir durum ise, yönetici kadrolarındaki personel değişimidir. Uygulamalar, amirlerin bakış açıları ya da yaklaşımları doğrultusunda değişebilmekte, bu da süre gelen uygulamaların etkisinin azalmasına ya da sürdürülmemesine sebep olabilmektedir. Polis eğitim kurumlarındaki eğitim müfredatının toplum destekli polislik felsefesiyle uyumlu olmaması faaliyet ve uygulamaların benimsenmesini sınırlamaktadır. Bu nedenle, müfredattaki düzenlemelerin yapılması elzemdir. Toplum destekli polislik faaliyetlerinin tüm teşkilat tarafından sahiplenilmemesi, uygulamaların yalnızca toplum destekli polislik birimlerinin sorumluluğu olarak görülmesi, uygulamaların etkisini azaltmaktadır. Uygulamalar yalnızca yapılan uygulamanın adı ve katılımcı sayısı şeklinde istatistiksel olarak kaydedilmekte, uygulamaların etkisine dair bilimsel

ölçme değerlendirmeler yapılmamaktadır. Bu nedenle, uygulamaların etkisine dair nitelikli verilerden bahsedilememektedir (Polat, 2014).

Ferzan ve Sözer, toplum destekli polislik uygulamalarını toplumla geliştirilen işbirliği oluşturma, problem çözme odaklı anlayışı geliştirme, suç önleme ve organizasyonel değişim bağlamında dört ayrı başlıkta değerlendirmişlerdir. Toplumla geliştirilen işbirliği kapsamında vatandaşlarla olan iletişimlerinin artmasının olumlu bulduklarını ancak halk toplantıları yaparak, broşür dağıtma ve bilgilendirme amaçlı faaliyetler düzenlemenin toplumla ortaklık geliştirildiğinin göstergesi olmadığını ifade etmişlerdir. Ferzan ve Sözer, Gökaya ve Doğan'ın çalışmasına işaret ederek, toplantı sayısı ve katılımcı istatistikliklerinin verimliliğe dair bilimsel bir veri oluşturmadığını belirtmişlerdir. Polisler mesleki kültürleri doğrultusunda ciddi suçlara daha fazla önem verme eğilimindedirler ancak toplum destekli polislik uygulamalarında esas olan vatandaşların ihtiyaçları ve onların çekinceleridir. Örneğin, duvarlara yazı yazılması durumu vatandaşları tedirgin ediyorsa bu durumda tıpkı ciddi suçlar gibi ciddiyetle ele alınmalı ve müdahale edilmelidir. Suç önleme tek başına emniyet teşkilatının üstesinden gelebileceği bir problem değildir. Suç önlemede, çok paydaşlı ve katılımlı süreçlerin yürütülmesi öngörülmektedir. Türkiye'de de bu kapsamda uygulanmış örnek projeler mevcuttur. Toplum destekli polislik anlayışının tüm emniyet teşkilatınca benimsenmesi organizasyonel değişim için kritik rol oynamaktadır. Polislerin çalıştıkları birimden bağımsız olarak, vatandaşlara karşı olan tutumunun benzer olması vatandaşlar nezdinde polise dair algısını olumlu yönde etkileyeceği düşünülmektedir (Ferzan ve Sözer, 2014).

2009-2011 yıllarını içeren Emniyet Genel Müdürlüğü Performans Programı'nda suç önlemeyi artırmak amacıyla, toplum destekli polisliğin 81 ilde yaygınlaştırılması hedefi konmuştur. 2011 ve 2012 yılı raporlarında toplum destekli polislik uygulamaları kapsamında yapılan faaliyetlerin sayısal verilerine yer verilmiştir. Kurumun 2013 yılı raporunda toplum destekli polislik hizmetinin yaygınlaştırılmasına devam edileceği ifade edilmiş ancak yaygınlaştırma ifadesinin kapsamı belirtilmemiştir. Söz konusu raporda, uygulamaların etkinliğine dair bilgi

de bulunmamaktadır ancak yapılan sorumluluk alanı huzur toplantılarının sayısının önceki yıllara göre arttığı ifade edilmiştir. Bu artış, uygulamaların il emniyet müdürlüklerince benimsenmesi, desteklenmesi ve ilgili personel sayısının artırılması ile açıklanmıştır. 2014, 2015, 2016 yılı raporlarında toplum destekli polislik konusuna yer verilmemiştir. 2017 yılında yaşanan son gelişme, toplum destekli polislik birimlerinin diğer polis birimlerine aktarılmasıdır. Arap, Türkiye’de toplum destekli polisliğe ayrılan bütçe ve görevlendirilen polis sayısı sembolik olduğunu, uygulamanın en başında öngörülen sayılara ulaşamadığını ifade etmiştir. Yanı sıra, toplum destekli polislik felsefesi hem emniyet teşkilatında yeterince anlaşılammış hem de topluma anlatılamamıştır. Toplum Destekli Polislik uygulamaları, uygulamanın ilk yıllarında yükselen bir ivme ile ilerlemiştir ancak felsefesinin benimsenmemesi ve topluma yeterince iyi anlatılamaması sebebiyle uygulamaların sürdürülebilirliği sağlanamamıştır (Arap, 2017).

SONUÇ

Bu çalışmada, damgalamanın kişinin hayatında sebep olduğu döngü anlatılmış, bu döngünün sonuçlarından hareketle suç önlemenin önemine dikkat çekilmiştir. Risk altındaki çocukların suç ile ilişkileneşine etki eden risk faktörleri ve suçun önlenmesine katkı sağlayan uygulamalar anlatılmış, toplum destekli polislik yaklaşımı ve uygulamalarının suç önlemedeki yeri aktarılmıştır.

Damgalama teorisi, insanların neden suç işlediğine değil, suç ve sapma olgularının nasıl üretildiğine, suç ve sapma davranışı gösteren kişilerin toplum tarafından nasıl algılandığına ve nihai olarak bu algının kişinin hayatındaki yansımalarını açıklamaya çalışmaktadır. Toplumsal yaşamda, toplumun kültürel, dini normları doğrultusunda genel kabul gören davranışlar toplum tarafından belirlenir. Bireylerin bu davranışlara uyum göstermesi, bu doğrultusunda hareket etmesi beklenir. Etmemeleri durumunda kurallardan sapan kişiler olarak nitelenirler. Dolayısıyla sapma davranışı gösteren kişiler toplumun ön kabullerine aykırı davranmış olurlar ancak bu ön kabullerin toplumun kendisi tarafından üretildiği düşünüldüğünde kişinin sapkın/suçlu olarak damgalanması yine toplumsal grupların ürettiği bir olgudur. Bu noktada sapkın, suçlu olmak başkaları tarafından kişiye atfedilen bir durumdur. Kişinin sapkın ya da suçlu olarak damgalanması birbirini takip eden durumlar zincirinin ilk parçasıdır. Kötülüğün dramatize edilmesi olarak adlandırılan süreçte, toplumun kişiye yaklaşımı değişir, diğerlerinden farklı olduğu hissettirilir ve toplumdan soyutlanır. Zamanla kişi de bu durumu içselleştirir, durumun kendisinden kaynaklı olduğunu düşünmeye başlar ve damgalandığı, toplum tarafından olduğu düşünülen kimliği doğrultusunda davranmaya yani sapkın, kabul görmeyen davranışlarda bulunmaya devam eder. Kişinin bu döngünün dışına çıkması çok da kolay değildir. Özellikle, sapkın davranışları sebebiyle ceza adalet sistemi ile ilişkileneşmesi ve sonrasında kapatılması durumunda kapalı kurumların bireyler üzerindeki etkileri ile daha güç hale gelmektedir. Kapalı kurumlar doğası gereği, kişilerin sınırlı alanda yaşadıkları, önceki yaşamlarındaki özerklikleri ve özgürlüklerinden yoksun olarak, kendileri ile benzerlikleri olan (sapma davranışı göstermiş) diğer kişilerle etkileşim içinde

oldukları kurumlardır. Kapatılmak kişinin ruh sağlığı açısından yıkıcı, kişide öfke ve mutsuzluk hissine sebep olmasının yanı sıra kişinin kendisiyle benzer deneyimleri yaşamış kişilerle bir arada olması da birbirleriyle deneyimlerini paylaşmalarına, birbirlerinden öğrenmelerine zemin hazırlamaktadır. Bu bağlamda, kapatılmak kişinin başkaca suç türleri konusunda da bilgi sahibi olmasını sağlamaktadır. Kapalı kurum deneyiminin ardından, damgalanmış olan bireyler tam da bu damga sebebiyle hayatlarına suçlu kimlikleri ile devam ederler. Bu nedenle, yeni bir hayat inşaa etmeleri güçleşmektedir. Dış dünyaya uyum sağlayamayan kişilerin suçla yeniden ilişkilenebilir.

Damgalamanın ve kapatılmanın kişinin hayatındaki etkisi düşünöldüğünde bunun çocuk yaştaki bireyler için yönetilmesi güç bir durum olduğu açıktır. Bu nedenle, çocukların anti sosyal davranış gösterdikleri durumlarda erken müdahale programlarına desteklenmeleri ve damgalanmalarının önlenmesi önem taşımaktadır. Çocuk suçluluğunun önlenmesi, sosyal ve toplumsal sonuçlarının yanı sıra Çocuk Hakları Sözleşmesi uyarınca çocukların iyi olma hallerinin sağlanması ve desteklenmesi açısından hukuki boyutuyla da devletlerin yerine getirmesi gereken bir gerekliliktir.

Nitelikli ve kapsayıcı önleme programlarının oluşturulabilmesi için çocukların suçla ilişkilenebilirliğine sebep olan etkenlerin bilinmesi önem taşımaktadır. Çocukların suçla ilişkilenebilirliği, en temelde biyolojik, psikolojik ve toplumsal sebeplerle açıklanmaya çalışılmış, çocuğun suça sürüklenmesinde rol oynayan risk faktörleri üzerinde durulmuştur. Çocukların suçla ilişkilenebilirliği tek bir sebeple açıklanamamakla birlikte yoksulluk, göç, sosyal ve fiziki çevre, yetersiz ebeveyn desteği, akademik yetersizlik, okul terki, akran ilişkileri gibi faktörlerin çocukların suça sürüklenmede etkisinin olduğu ortaya konmuştur. Çocuğun hayatındaki risk faktörlerinin sayısı suçla ilişkilenebilirlik ihtimalini artırmaktadır fakat bu, hayatında çok sayıda risk faktörü olan çocukların mutlaka suçla ilişkilenebilirlik anlamına gelmemektedir.

Araştırmalar, suç ile ilişkilenebilir erkek çocuk sayısının kız çocuklarından daha fazla, çocukların genellikle ilişkilenebilirlik suç türlerinin hırsızlık, yaralama, gasp,

cinsel suçlar ve uyuşturucu madde kullanımını olduğunu göstermektedir. Araştırmaların ortaya koyduğu diğer önemli bulgular ise, küçük yaşta suç davranışıyla ilişkilenen çocukların ileriki yaşlarda ciddi suçlarla ilişkilenme riskinin daha yüksek olduğu, ciddi suçlara dahil olmuş çocukları hapsedmenin çocukları yeniden suç işlemesini önlemediğidir. Bu nedenlerle, suçun önlenmesinin önemi vurgulanmış, erken müdahale programları ile çocukların ihtiyaçları doğrultusunda yapılandırılacak uygulamalar ortaya konmuştur.

Suç önlemeye yönelik uygulamalar pek çok kurum tarafından yürütülmektedir. Risk faktörlerinin azaltılıp, koruyucu faktörlerin artırılması amacıyla çocuklara psikososyal destek vermek, meslek edinmelerini kolaylaştırmak amacıyla yetkinliklerini artırmaya yönelik eğitim programları oluşturmak, aile bireylerinin güçlenmesine katkı sağlamak yaygın olarak yürütülen programlardır.

Suç önleme konusunun multidisipliner olarak ele alınmasının ve toplumdaki tüm paydaşların katkısıyla yürütülmesinin etkili olduğu düşünülmektedir. Bu bağlamda, görev tanımları arasında suç önleme olan emniyet teşkilatının, özellikle 1960'lı yıllardan bu yana uygulanan toplum destekli polislik yaklaşımının suç önlemeye katkısı anlaşılmaya çalışılmıştır.

Toplum destekli polislik kavramının, 1960'lı yıllarda Amerika'da ortaya çıkmasının en temel sebebi, suç ve suç korkusunun artmasıdır. Bununla birlikte o dönem ülkede yaşanan sosyal sorunlar sebebiyle ortaya çıkan halk isyanı ve polisin bu isyanlara müdahalesinin, halk ve polis arasındaki ilişkiyi gerilimli hale getirmesi, ilişkinin sağlıklı şekilde sürdürülebilirliğinin zorlaşmasıdır. Bu konunun çözümüne ilişkin yapılan araştırmaların sonuç raporlarında klasik polislik olarak adlandırılan suç oluştuktan sonra yapılan müdahalenin suç önlemede etkisinin olmadığı, yanı sıra bu yaklaşımın polis ve vatandaşlar arasında hiyerarşik bir ilişki oluşturduğunu, polisin sert tavrının vatandaşlarla olan ilişkisini olumsuz etkilediğini ortaya koymuştur. Bu nedenle, bu ilişkiyi olumlu yönde dönüştürmek yenilikçi bir bakış açısı üzerinde düşünmeyi gerektirmiştir.

Üzerinde uzlaşmış net bir tanımı olmamakla birlikte toplum destekli polislik, polis ve vatandaşlar arasındaki ilişkiyi artırmayı, böylelikle sorunları işbirliği içinde

çözmeyi amaçlayan bir yaklaşımdır. Polisler yalnızca yasaların uygulanmasından ve suça müdahaleden sorumlu değildir. Daha geniş bir bakış açısıyla, polisler toplumu oluşturan tüm bireylerin ihtiyaçlarını gözetmeli, onlara bu doğrultuda destek olmalıdır. Bu ancak vatandaş ve polis arasında etkili ve etkileşimli bir ilişki kurulduğu durumda mümkün olabilir. Bu ilişkinin kurulması ve güçlendirilmesi polisin zor kullanmaya olan ihtiyacını azaltacak, vatandaşların kendilerini güvende hissetmelerini sağlayacak ve toplumsal refahı artıracaktır. Yanı sıra, geliştirilecek işbirliği ile suçla mücadele daha etkin şekilde yürütülebilecektir.

Toplum destekli polislik yaklaşımının benimsenmesi, emniyet teşkilatının yapısını ve kültürünün değişmesini gerekli kılmıştır. Bu bağlamda, ilgili düzenlemeler, eğitimler gerçekleştirilmiş, toplum destekli polislik Amerika başta olmak üzere pek çok diğer ülke tarafından da uygulamaya konmuştur.

Türkiye’de toplum destekli polislik yaklaşımı 2000’li yıllarda Türkiye’nin Avrupa Birliği’ne uyum sürecinde gündeme gelmiş, pilot uygulamalarının yapılmasının ardından yaygınlaştırılmasına ilişkin genelge oluşturulmuştur. Uygulamalar günümüzde de devam etmekle birlikte etkisinin ölçülmesi üzerine kısıtlı sayıda araştırma yapılmıştır.

Bu çalışmayla, çocukların suça sürüklenmesinde pek çok faktörün etkisi olabildiği, önleme programlarının çocuğun suçla ilişkileneşinin önlenmesine katkı sağladığı ve erken müdahalenin önemi anlaşılmıştır. Erken müdahale programlarını, çocuğun sahip olduğu risk faktörlerinin gözetilerek ihtiyaçları doğrultusunda yapılandırmanın, çocuğu, ilişkide olduğu her kurum ve alanda eş zamanlı olarak güçlendirmenin suç önlemede etkili olduğu kanısına varılmıştır.

Toplum destekli polislik uygulamalarının polislerin vatandaşlarla olan iletişiminin gelişmesinde fayda sağladığı, polislerin çevrede görünür olmasının suç korkusunu azalttığı söylenebilecektir.

Toplum destekli polisliği çocuk suçluluğunu önlemede etkisi olup olmayacağı düşünüldüğünde, teorinin sapma davranışının tekrarından sonraki döngüye işaret ettiği, tekrar eden anti sosyal davranışların suç örüntüsüyle ilişkileneşmeye zemin

hazırladığı bilgisini hatırlamak yerinde olacaktır. Bu bağlamda, toplum destekli polislik yaklaşımı ve uygulamaları Cordner'in tarif ettiği üzere polisin toplumla olan ilişkisi ve toplumun ihtiyaçları doğrultusunda çok boyutlu şekilde yapılandırıldığında uygulamaların (örneğin, devriye gezmek, vatandaşlarla bir araya gelinmesini sağlayan toplantılar yapmak) sapma davranışının erken tespitine katkı sağlayacağı düşünülmektedir. Ancak yalnızca davranışın tespiti suç önleme için yeterli olamayacaktır. Davranışın tespitinin ardından, çocuğun toplum destekli polislerin işbirliği içinde olduğu kurumlara yönlendirilmesi, çocuğun ihtiyaç duyduğu desteğin sağlanması, ilgili önleme programlarına dahil edilmesi önem teşkil etmektedir. Sürecin bu doğrultuda yürütülmesi durumunda toplum destekli polisliğin çocuk suçluluğunu önlemede önemli bir katkısının olabileceği düşünülmektedir.

Bu noktada Türkiye'de polis ve vatandaş arasındaki ilişki ile ilgili bir değerlendirmede bulunmak yerinde olacaktır. Polis ve vatandaş arasındaki ilişkinin demokratik olmaktan uzak, gerilimli olduğu ve eşitlikçi bir temelde olmadığı söylenebilir. Polisin rolü çoğunlukla erki korumak, onun söylemini desteklemek ve söylem doğrultusunda hareket etmesini sağlamak üzerine yapılandırılmıştır. Özellikle toplumsal olaylarda polis ve vatandaşın karşı karşıya gelmesi durumu, vatandaşla yakın ilişki içinde yürütülmesi öngörülen toplum destekli polislik felsefesinin benimsenmesini güçleştirmektedir. Bu nedenle, polis ve vatandaş arasındaki ilişkinin onarılmasına katkı sağlayacak bir bakış açısına ihtiyaç olduğu düşünülmektedir. Başlangıç aşamasında, çocuk suçluluğunun önlenmesine yönelik işbirliği içinde bulunmalarını sağlamanın, bu yönde bir ortak payda oluşturmanın faydalı olabileceği düşünülmektedir.

Bunun yanı sıra çocuk suçluluğu konusunun bir sosyal sorun olarak tanımlanması, bunun bütüncül bir yaklaşımla oluşturulacak çocuk politikası içinde ele alınmasının gerekliliğine inanılmaktadır. Bu politika doğrultusunda geliştirilecek çocuk dostu önleme stratejilerinin, bugüne dek yürütülen programların etkisine ilişkin yapılacak analizler sonucu hazırlanacak plan

doğrultusunda tüm kurumların bu konuda iş birliği yapması halinde etkili olacağı öngörülmektedir.

KAYNAKÇA

- Adams, R. (1993). Çocuk Hukuku ve Çocukların, Gençlerin Hakları. B. Franklin içinde, *Çocuk Hakları* (A. Türker, Çev., s. 114). İstanbul: Ayrıntı Yayınları.
- Akyüz, E. (2012). *Çocuk Hukuku Çocukların Hakları ve Korunması* (3 b.). Ankara: Pegem Akademi.
- Akyüz, Y. (2002). Çocuk Suçluluğu Konusunda Türk Eğitim Tarihinde İlk Önemli Araştırma. *I. Ulusal Çocuk ve Suç : Nedenler ve Önleme Çalışmaları Sempozyumu Bildiriler* (s. 35-46). içinde Ankara: Unicef.
- Alpkan, L., & Palacı, M. (2008). Toplum Destekli Polislik Uygulaması: Zara Örneği. *Polis Bilimleri Dergisi*, 10(3).
- Arap, İ. (2017). Güncel Gelişmeler Işığında Türkiye’de Toplum Destekli Polislik. *Bitlis Eren Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 6(1).
- Atılgan, A. A., & Atılgan, E. Ü. (2009). *Çocuk Hakları Paradigması ve Çocuk Ceza Yargılamasına Hakim Olan İlkeler Açısından Türkiye’deki Düzenleme ve Uygulamaların Değerlendirilmesi*. İnsan Hakları Derneği Diyarbakır Şubesi: <https://ihddiyarbakir.org/Content/uploads/73ef81d4-296e-488b-9aa1-b0c0a6aed4c2.pdf> adresinden alındı
- Atılgan, E. Ü. (2019). "Çinçin'den subay, polis çıkmış mı ki ben olayım?" Damgalı Mekanlar. Ş. F. Cantek içinde, *Kenarın Kitabı "Ara"da Kalmak, Çeperde Yaşamak* (s. 61-86). İstanbul: İletişim Yayınları.
- Barmaki, R. (2017). On the Origin of “Labeling” Theory in Criminology: Frank Tannenbaum and the Chicago School of Sociology. *Deviant Behavior*, 40(2), 256-271.
- Bartollas, C., & Schmallegger, F. (2017). *Çocuk Suçluluğu*. (D. Yücel, & M. B. Gönültaş , Dü) Ankara: Nobel Akademik Yayıncılık.
- Becker, H. S. (2015). *Hariciler (Outsiders) Bir Sapkınlık Sosyolojisi Çalışması*. Ankara: Heretik Yayınları.
- Bilgiç, Ş. (2012). *Hapsedilme, İyileştirme ve Yeniden Suç İşleme*. İstanbul: Vadi Yayınları.

- Cinoğlu, H., & Özeren, S. (2014). Terörle Mücadelede Toplum Destekli Polislik Uygulamaları: Karşılaştırmalı Analiz. *Toplum Destekli Polislik Toplum Suç ve Güvenlik*. içinde Ankara: Adalet Yayınevi.
- Cordner, G. W. (1997). Community policing: Elements and effects. *Critical issues in policing: Contemporary readings*, 5, 401- 418.
- Çocuk Suçluluğunun Önlenmesine İlişkin Birleşmiş Milletler Yönlendirici İlkeleri (Riyad İlkeleri). (tarih yok). Türkiye Barolar Birliği Çocuk Hakları Komisyonu:
https://cocukhaklari.barobirlik.org.tr/dokuman/mevzuat_uakararlar/cocuksuclulugununonlenmesi.pdf adresinden alındı
- Delice, M., & Odabaşı, M. (2014). Toplum Destekli Polislik Biriminde Çalışan Personelin Toplum Destekli Polislik Felsefesini Algılama Düzeyleri: Türk Polis Teşkilatı Örneği. *Fırat Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 24(1), 195-208.
- Doğan, M., & Gökkaya, S. (2014). Türkiye’de Toplum Destekli Polislik Uygulamaları. *Toplum Destekli Polislik Toplum Suç ve Güvenlik* (s. 241-252). içinde Ankara: Adalet Yayınevi.
- Dolu, O. (2015). *Suç Teorileri*. Ankara: Global Politika ve Strateji Yayınları.
- Dönmezer, S. (1943). Çocuk Suçluluğu, Nevi, Sebep ve Saikleri. *Ankara Üniversitesi SBF Dergisi*, 1(2).
doi:https://doi.org/10.1501/SBFder_0000000034
- Ekici, N., & Sözer, M. A. (2014). Toplum Destekli Polisliğin Teorik Altyapısı ve Kavramsal Çerçevesi. *Toplum Destekli Polislik Toplum Suç ve Güvenlik*. içinde Ankara.
- Emniyet Genel Müdürlüğu. (2009). *Emniyet Genel Müdürlüğu Toplum Destekli Polislik Hizmetleri Yönetmeliği*. İç Güvenlik Sektörünün Sivil Gözetiminin Geliştirilmesi Projesi II. Aşama:
http://www.civilianoversight.org.tr/Source/Legislations/E/Toplum_Destekli_Polislik_Yonetmeliği.pdf adresinden alındı

- Emniyet Genel Müdürlüğü Asayiş Dairesi Başkanlığı. (2007). *Toplum Destekli Polislik Hizmet Standardı ve Kılavuz Belgeleri*. Ankara : Asayiş Dairesi Başkanlığı.
- Enzmann, D., Kivivuori, J., Marshall, H., & Steketee, I. (2018). A global perspective on young people as offenders and victims . *Introduction to the International Self-Report Delinquency Study (ISR3)* (s. 1-6). içinde Spinger.
- Farrington , D. P. (1997). Evaluating a Community Crime Prevention Program. *Sage Publications*, 157-173.
doi:<https://doi.org/10.1177/135638909700300203>
- Ferzan, H. İ., & Sözer, M. A. (2014). Toplum Destekli Polisliğin Dört Ana Hedefi Perspektifinden Son Bir Değerlendirme. *Toplum Destekli Polislik Toplum Suç ve Güvenlik* (s. 315-322). içinde Ankara: Adalet Yayınevi.
- Fişek, A. G., Çiner, C. U., & Akpınar, T. (2008). Çocuk Suçluluğunda Öncü Çalışmalar ve İki Doktora Tezi. *Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi*, 57(2), 6-18. doi:https://doi.org/10.1501/Hukfak_0000000279
- Forman, J. (2004). Community Policing and Youth as Assets. *Journal of Criminal Law and Criminology*, 95(1).
- Franklin, B. (1993). *Çocuk Hakları*. İstanbul: Ayrıntı Yayınları.
- Fridez, P. A. (2022). *pace.coe.int*. Parliamentary Assembly: <https://pace.coe.int/en/files/29892> adresinden alındı
- Friedmann, R. R. (1996). Community Policing: Some Conceptual and Practical Considerations. *Home Affairs Review*, 34.
- Geleri, A. (2009). *Önleyici Polislik*. Ankara: Seçkin Yayınevi.
- Goffman , E. (2019). *Damga, Örselenmiş Kimliğin İdare Edilişi Üzerine Notlar*. Ankara: Heretik Yayıncılık.
- Goffman, E. (2015). *Timarhaneler, Akıl Hastalarının ve Kapatılmış Diğer Kişilerin Toplumsal Durumu Üzerine Denemeler*. Ankara: Heretik Yayınları.
- Goldstein, H. (1977). Policing a Free Society. *University of Wisconsin Legal Studies*, 1349.

- Goldstein, H. (1987). Toward Community-Oriented Policing: Potential, Basic Requirements, and Threshold Questions. *Crime & Delinquency*, 33 - 1, 6-30.
- Gölcüklü, F. (1956). Türkiye’de Çocuk Suçluluğu. *Ankara Üniversitesi SBF Dergisi*, 11(3). doi:https://doi.org/10.1501/SBFder_0000000267
- Gönültaş, M. B. (2021). Çocuk Suçluluğunu Önlemek Adına Örnek Bir Proje: Yaşam Koçlarıyla Umut Yıldızı Projesi. *Suç Önleme Sempozyumu*. Bursa.
- Gramatica, F. (2005). *Toplumsal Savunma İlkeleri*. İmge Kitabevi.
- İçli, T. G. (2001). *Kriminoloji*. Ankara: Bizim Büro Basımeevi.
- İnsan Hakları Ortak Platformu, & Uluslararası Çocuk Merkezi. (2012). *Çocuk Dostu Adalet Politika Belgesi*. 4 16, 2022 tarihinde Sivil Toplum Geliştirme Merkezi: <https://www.stgm.org.tr/sites/default/files/2020-09/cocuk-dostu-adalet-politika-belgesi.pdf> adresinden alındı
- Loeber, R., & Farrington, D. P. (1997). *Never too early, never too late: Risk factors and successful interventions for serious and violent juvenile offenders*. www.ojp.gov: <https://www.ojp.gov/pdffiles1/Digitization/167886NCJRS.pdf> adresinden alındı
- Loeber, R., Farrington, D. P., & Petechuk, D. (2003). Child Delinquency: Early Intervention and Prevention. *Child Delinquency Bulletin Series*, 1-14.
- Office of Justice Programs. (1994). *Understanding of Community Policing, A framework for Action*. 4 20, 2022 tarihinde U.S. Department of Justice Office of Justice Programs: <https://www.ojp.gov/ncjrs/virtual-library/abstracts/understanding-community-policing-framework-action> adresinden alındı
- Program of Research on the Causes and Correlates of Delinquency*. (1989). 3 10, 2022 tarihinde U.S Department of Justice Office of Justice Programs: <https://www.ojp.gov/pdffiles1/Digitization/119481NCJRS.pdf> adresinden alındı
- Program of Research on the Causes and Correlates of Delinquency*. (2022, 5 1). Office of Juvenile Justice and Delinquency Prevention:

https://ojjdp.ojp.gov/sites/g/files/xyckuh176/files/jjbulletin/9810_2/program.html#:~:text=The%20Causes%20and%20Correlates%20studies,%2C%20peers%2C%20and%20the%20community. adresinden alındı

Sayli, M. (2011). Emniyet Müdürlüğü Projeli Çalışmaları: Umut Yıldızı Proje Örneği. *Suç Önleme Sempozyumu Bildiriler Kitabı*. içinde Bursa Emniyet Müdürlüğü Yayınları.

Serozan, R. (2005). *Çocuk Hukuku*. İstanbul: Vedat Yayıncılık.

Shader, M. (2003). *Risk Factors for Delinquency: An Overview*. 4 12, 2022 tarihinde U.S. Department of Justice Office of Justice Programs: <https://www.ojp.gov/ncjrs/virtual-library/abstracts/risk-factors-delinquency-overview> adresinden alındı

Sherman, L. W. (1998). Policing For Crime Prevention. *Preventing Crime: What Works, What Doesn't, What's Promising*, (s. 1-58). içinde Diane Publishing Co.

Skolnick, J. H., & Bayley, D. H. (1988). *Community Policing, Issues and Practices Round The World*. 3 12, 2022 tarihinde U.S. Department of Justice Office of Justice Programs: <https://www.ojp.gov/pdffiles1/Digitization/111428NCJRS.pdf> adresinden alındı

Slawikowski , J., & Connelly, H. (1999). *Community Policing and Youth*. 5 18, 2022 tarihinde Golden Gate University Digital Commons: <https://digitalcommons.law.ggu.edu/cgi/viewcontent.cgi?article=1008&context=ojjdp> adresinden alındı

Sokullu, F. A. (2013). *Kriminoloji*. İstanbul: Beta Yayınları.

Sözer, M. A. (2014). Polis Memurlarının Algılamalarıyla İlgili Bir Alan Çalışması: Sokak Bürokratlarının Gözüyle Toplum Destekli Polislik. *Toplum Destekli Polislik Toplum Suç ve Güvenlik*. içinde Ankara: Adalet Yayınevi.

- Sözer, M. A., & Ekici, N. (2014). Toplum Destekli Polisliğin Teorik Altyapısı ve Kavramsal Çerçevesi. *Toplum Destekli Polislik Toplum Suç ve Güvenlik*. içinde Ankara: Adalet Yayınevi.
- Şahin, B., & Yıldız, S. (2014). Toplum Destekli Polisliğin Terörle Mücadelede Kullanımı ve Bir Alan Çalışması Örneği Olarak Mardin Örneği. *Toplum Destekli Polislik Toplum Suç ve Güvenlik*. içinde Ankara: Adalet Yayınevi.
- Şensoy, N. (1949a). Çocuk Suçluluğu –Küçüklük- Çocuk Mahkemeleri ve İnfaz Müesseseleri. *İstanbul Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi*, 15(2-3), 569-633.
- Şensoy, N. (1949b). Türkiyemizde ve Yabancı Memleketlerde Çocuk Suçluluğunun Bugünkü Durumu ve Çocukların Fazla Miktarda İşlediği Suçlarla Bunların İşlendiği Yer ve İşleniş Şekli İtibariyle Hususiyetleri. *Ankara Üniversitesi SBF Dergisi*, 4(1).
- Tannenbaum, F. (1938). *Crime and the Community*. Boston.
- Tilley, N. (2009). *Crime Prevention*. Willan Publishing.
- Topçuoğlu, T. (2014). Kriminoloji için Disiplin Çağrısı! *Journal of Penal Law and Criminology*, 2, 241 - 268.
- Topçuoğlu, T. (2014a). Çocuk Suçluluğu ve Gelişimsel (Risk-odaklı) Suç Önleme. *KMÜ Sosyal ve Ekonomik Araştırmalar Dergisi*, 16, 217-226. 8 5, 2022 tarihinde <https://dergipark.org.tr/tr/download/article-file/107222> adresinden alındı
- Topçuoğlu, T. (2021). *Gençlerin Kuraldışı Davranışlarındaki Cinsiyet Farklılıkları*. İstanbul: Alfa Kitabevi.
- TUİK. (1941). kutuphane.tuik.gov.tr. Türkiye İstatistik Kurumu: kutuphane.tuik.gov.tr/yordambt/yordam.php adresinden alındı
- TUİK. (2021). *İstatistiklerle Çocuk*.
- TUİK. (2022). data.tuik.gov.tr. <https://data.tuik.gov.tr/Bulten/Index?p=Güvenlik-Birimine-Gelen-veya-Getirilen-Cocuk-Istatistikleri-2021-45586&dil=1> adresinden alındı

- Turanlı, K. (2004). *Birleşmiş Milletler Çocuk Hakları Sözleşmesi Çerçevesinde Çocuğun Ekonomik Sömürüden Korunma Hakkı, Kamu Hukuku Ana Bilim Dalı Yüksek Lisans Tezi*. Eskişehir.
- U.S. Department of Justice . (2021). *Youth Focused Community Policing, Final Report*. 5 1, 2022 tarihinde U.S. Department of Justice Office of Justice Programs: <https://www.ojp.gov/ncjrs/virtual-library/abstracts/youth-focused-community-policing-final-report> adresinden alındı
- UN Committee on the Rights of the Child. (2001). *Concluding observations of the Committee on the Rights of the Child: Turkey*. Document: CRC/C/15/Add.152.
- UN Committee on the Rights of the Child. (2012). *Concluding observations: Turkey*. Document: CRC/C/TUR/CO/2-3.
- Wilson, J. Q., & Kelling, G. L. (2017). The Police and Neighborhood Safety Broken Windows. *In Social, Ecological and Environmental Theories of Crime* , 169-178.
- World Health Organization. (2015). *Preventing Youth Violence: An Overview of the Evidence*. 5 28, 2022 tarihinde World Health Organization: https://apps.who.int/iris/bitstream/handle/10665/181008/9789241509251_eng.pdf adresinden alındı
- Yavuzer, H. (2021). *Çocuk ve Suç* (20 b.). İstanbul: Remzi Kitabevi.
- Zembroski, D. (2011). Sociological Theories of Crime and Delinquency. *Journal of Human Behavior in the Social Environment*, 2011(3), 240-254. doi:<https://doi.org/10.1080/10911359.2011.564553>